

Secretariaat CDA-Overijssel

Postbus 17 8120 AA Olst

Telefoon: (0570) 565661, fax: (0570) 565882

E-mail: overijssel@cda.nl

www.cdaoverijssel.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Waar staan we voor?	4
1.2 Waar liggen onze accenten?	6
2 Trends en ontwikkelingen	7
3 Sociale duurzaamheid	9
3.1 De zorg	9
3.2 Jongeren en jeugdzorg	10
3.3 Welzijns- en vrijwilligerswerk	10
3.4 Onderwijs	11
3.5 Cultuur	11
3.6 Sport	12
3.7 Integratie	12
3.8 Ouderen	13
4 Ruimtelijke en ecologische duurzaamheid	14
4.1 Ruimtelijke samenhang	14
4.2 Volkshuisvesting	15
4.3 Land- en tuinbouw	16
4.4 Natuur en landschap	17
4.5 Water	17
4.6 Milieu en (duurzame) energie	18
4.7 Reconstructie en plattelandontwikkeling	20
5 Economische duurzaamheid	22
5.1 Economie, innovatie en arbeidsmarktbeleid	22
5.2 Recreatie en toerisme	24
5.3 Verkeer en vervoer	25
6 Algemeen bestuur	28
Bijlage	30
1 Samenstelling commissie verkiezingsprogramma	30
2 Verklarende lijst van afkortingen	30

Voorwoord

Voor u ligt het verkiezingsprogramma van het CDA Overijssel voor de periode 2007–2011. We hebben als commissie met veel plezier aan dit programma gewerkt. Wij hebben geprobeerd ons te beperken in de hoeveelheid tekst. In navolging van de meermalen gebruikte aanduiding ‘kwaliteit boven kwantiteit’, zijn we:

- Niet in herhalingen gevallen door alles te noemen wat de provincie zoal bezig kan houden en houdt. Alles wat bestaand en regulier beleid is hebben we niet meer genoemd, tenzij het heel specifiek tot het CDA-gedachtegoed mag worden gerekend. Kortom, we hebben de open deuren gewoon open gelaten. We moeten ons ook realiseren dat sommige dingen niet te regelen zijn, gewoonweg omdat ze nog niet voorzienbaar zijn. We mogen er op vertrouwen dat de gekozen Statenleden in die situatie de keuzes zullen maken die in de lijn van de algemene visie van het CDA ligt. Dat is bijvoorbeeld expliciet aangestipt als we de zogenaamde trends en ontwikkelingen in beeld brengen. We leven in een boeiende en bewegende tijd waarin veel zaken om aandacht vragen. Dat noodzaakt om verder te kijken dan de voorliggende Statenperiode. Die trends en ontwikkelingen moeten vertaald worden en dat zal moeten gebeuren vanuit die genoemde visie.
- De dingen ook niet meermalen gaan noemen. Facetbeleid is alleen expliciet in het betreffende hoofdstuk genoemd als het niet past bij een functioneel hoofdstuk. Als we bijvoorbeeld spreken over huisvesting van ouderen of jongeren, is dat benoemd bij ruimtelijke ontwikkeling en niet in het onderdeel dat over die doelgroepen gaat.

We hebben geprobeerd in de pas te lopen van het landelijke CDA waarmee we ons verbonden weten, sterker nog waarvan we een belangrijk onderdeel zijn. Als voorzitter van de programmacommissie wil ik natuurlijk de leden en al degenen die als adviseurs aan de commissie zijn toegevoegd bedanken. Ik doe dat niet plichtmatig, maar vanuit de oprecht gemeende waardering die ik voor hun bijdrage heb. Het was een mooie klus, mede dankzij de betrokkenheid van velen. ‘Vertrouwen in Overijssel, vertrouwen in elkaar’ is de titel die we aan ons programma hebben meegegeven. In de Inleiding wordt hier verder op ingegaan. Het lijkt mij een enorme uitdaging om aan dit programma uitwerking te geven.

Ik wens de nieuwe (kandidaat)Statenleden een goede campagne, maar bovenal een geïnspireerde Statenperiode toe!

Ir. Hans van Overbeeke
Voorzitter programmacommissie Provincie Staten 2007-2011

1 Inleiding

1.1 Waar staan we voor?

'Vertrouwen in Overijssel, vertrouwen in elkaar' is de titel van het verkiezingsprogramma van het CDA Overijssel voor de periode 2007-2011. Deze titel die aansluiting heeft met het landelijke CDA-programma, maar toegesneden is op de eigen provincie, wil kort samengevat de visie van het CDA weergeven. Dit programma wil duidelijk maken wat het CDA is en mogelijk wil maken in Overijssel na de Provinciale Verkiezingen in maart 2007. Politieke verantwoordelijkheid nemen is ook willen hebben voor de toekomst die voor ons ligt, maar is ook en vooral verbindingen leggen in en met de samenleving en de verantwoordelijkheid daar weer neer te leggen waar deze thuis hoort en het op voorhand schenken van het vertrouwen dat deze op de goede manier inhoud krijgt.

Het politieke verhaal begint altijd als mensen iets willen, iets van en met elkaar. Dat kunnen heel willekeurige onderwerpen zijn. Soms worden ze bepaald door wat vandaag aan de orde is en soms zijn het kwesties die iets verder weg liggen, maar waarover nu al nagedacht moet worden en die besluiten vragen, omdat ze veel mensen aangaan en geweldige consequenties hebben. Je moet soms even een pas op de plaats maken, tijd nemen voor bezinning en studie door op zoek te gaan naar de oorzaken, de beweegredenen. Als je alleen naar de problemen kijkt, kunnen oplossingen immers alle kanten opschieten. Natuurlijk kan niet van te voren voor ieder mogelijk probleem een panklare oplossing bedacht zijn, daarvoor is de samenleving te veel in beweging en te complex. We hebben gezocht naar een min of meer vaste lijn voor ons politieke handelen. Het geeft houvast waar we aan herkenbaar zijn, niet gemakkelijk vanaf te brengen en het geeft ook richting aan opkomende problemen die niet voorzien zijn. Het is niet één maar een aantal bakens, dat met elkaar in verbinding staat langs een route op weg naar een sociale rechtstaat. Dat streeft het CDA na, geïnspireerd door het Evangelie.

Mensen zijn verantwoordelijk voor wat ze doen en laten. Wij willen dat de ruimte die mensen hebben om zichzelf waar te kunnen maken, versterkt wordt. Dat betekent dat mensen en de organisaties waarvan ze deel uit maken meer verantwoordelijkheid krijgen, ook ten opzichte van elkaar. Maar ook ten opzichte van de overheid. De provinciale overheid geeft ruimte aan en heeft op voorhand vertrouwen in de gemeenten en de provinciaal werkende organisaties. Bovendien zorgt ze ervoor dat de afstemming tussen de verschillende belangen met respect voor ieders verantwoordelijkheid plaats vindt en in principe voor iedereen toegankelijk is.

De provincie stimuleert de eigen verantwoordelijkheid van de gemeenten en maatschappelijke organisaties, neemt geen verantwoordelijkheden over en stelt ze zo nodig – voorzover dat op haar terrein ligt en ze daarover zeggingsmacht heeft - in de gelegenheid die verantwoordelijkheid te dragen zodat ze zich naar hun bedoeling kunnen ontwikkelen. Door de verantwoordelijkheden goed te spreiden en met elkaar in balans te brengen, wordt een appèl gedaan op de creativiteit van gemeenten en maatschappelijke organisaties. Mensen hebben wat met andere mensen en vooral met mensen die extra zorg nodig hebben. De provincie daagt gemeenten en maatschappelijke organisaties uit en ondersteunt ze zo nodig met het organiseren van betrokkenheid, zorg en minimale bestaanszekerheid voor mensen. Deze saamhorigheid is in eerste instantie een zaak van menselijke relaties over de eigen sociale groep heen. Ambtelijke structuren ondersteunen dit en anonieme structuren moeten voorkomen worden. Wij vinden dat verantwoord omgegaan moet worden met de talenten van ieder mens, de natuurlijke omgeving en het milieu. De provincie heeft unieke natuurgebieden die voor de volgende generaties bewaard moeten blijven. De provincie zet in op duurzame ontwikkeling van de natuur en mensen en zorgt voor een verantwoord financieel beheer.

Politiek, zeker wanneer die geïnspireerd is door en vanuit het Evangelie, hoort vooral toekomst gericht te zijn. Dat hebben we geprobeerd neer te leggen in dit programma. De wereld om ons heen begint echter niet nu, maar is een voortzetting van wat achter ons ligt, vormgegeven en ingericht, ook door hen die daarmee verder willen gaan en daarvoor hun verantwoordelijkheid willen blijven nemen. Een verkiezing is dan ook geen breuk met dat verleden maar mag juist gezien worden als een volgende stap op de route naar de toekomst. Aan de andere kant is het wel een moment voor heroriëntatie en bezinning om te toetsen en vanuit de eigen visie nieuwe keuzes te maken.

Vanuit haar achtergrond en traditie weten wij ons geleid door de grondbeginselen als de politieke gerechtigheid, gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit en rentmeesterschap. Wat we daaronder verstaan, hebben we weergegeven in eigentijdse bewoordingen in het kader hieronder.

CDA Grondbeginselen

Publieke gerechtigheid

Wij willen een betrouwbare overheid, die niet meewaait met de wind van de dag, maar die koersvast is. Een overheid die zekerheid biedt, duidelijke grenzen stelt over wat mag en wat niet mag en deze grenzen handhaaft. Burgers en bedrijven moeten van overheid, bestuur en politici op aan kunnen. Maar een overheid is er niet voor zichzelf: in de eerste plaats is de overheid er voor de samenleving, zodat burgers en organisaties zelf hun verantwoordelijkheid kunnen waarmaken. Daarom garandeert de overheid voor hen een bestaansminimum.

Gespreide verantwoordelijkheid

Het CDA wil ruimte voor een diverse en tegelijkertijd solidaire samenleving, waarin ruimte is voor verschillende meningen, gewoonten en gebruiken. Daarom geeft het CDA verantwoordelijkheid aan gezinnen, sociale partners (werkgevers en werknemers), verenigingen, bedrijven en andere organisaties om zélf beslissingen te nemen en zélf taken uit te voeren. Als dat niet kan of lukt, mag de overheid haar verantwoordelijkheid niet uit de weg gaan. Daarbij moet er een goede verdeling zijn van taken tussen het rijk, de provincies en gemeenten, zodat de overheid dicht bij mensen staat.

Solidariteit

Niet iedereen kan voor zichzelf opkomen of heeft de middelen en mogelijkheden om zelf problemen op te lossen. Dat vraagt om betrokkenheid tussen ouderen en jongeren, tussen arm en rijk. We leven immers niet alleen voor onszelf, maar hebben ook boodschap aan elkaar. De overheid zorgt er voor dat er een vangnet is voor mensen die hulp nodig hebben, maar roept daarnaast ook andere burgers en organisaties op om zich in te zetten voor mensen die hulp nodig hebben.

Rentmeesterschap

Het CDA vindt dat er verantwoord omgegaan moet worden met de samenleving, natuurlijke hulpbronnen en het milieu. De mogelijkheden die ze bieden zullen ook voor volgende generaties beschikbaar moeten zijn. De overheid bevordert daarom duurzaamheid en investeert in de talenten van mensen.

Ten slotte zorgt de overheid er voor dat haar eigen financiën op orde zijn, zodat toekomstige generaties niet met lasten uit het verleden worden opgezadeld.

Dit verkiezingsprogramma is geen breuk met het verleden, integendeel, want het CDA staat voor wat ze heeft gedaan en wil daar mee verder gaan. In de achter ons liggende periode zijn heel veel dingen in gang gezet. De tijd van actie en resultaten boeken is nu aangebroken en daar wil het CDA vanzelfsprekend graag bij zijn. Oogsten wat in het recente verleden is gezaaid, maar daarbij niet alleen stilstaan bij wat achter ons ligt, maar juist toekomstgericht bezig blijven, daarbij oog hebbend voor en antwoord gevend op de nieuwe vragen die op ons afkomen. Dat is nodig, want onze samenleving ziet zich gesteld voor een groot aantal vraagstukken dat om structurele oplossingen vraagt. De belangrijkste daarvan zijn:

- De verzilvering waardoor steeds minder mensen aan het arbeidsproces deel zullen nemen, maar wel beschikken over veel vrije tijd die nog zinvol ingezet kan worden. Maar ook zal zowel in aantal als in omvang een steeds groter beroep op de (gezondheids)voorzieningen worden gedaan waardoor de waardevastheid van de onderlinge solidariteit een heel eigen en directe inhoud zal krijgen.
- De wijziging in de structuur van het platteland doordat steeds meer agrariërs er mee stoppen, waardoor een herinrichting zal moeten plaatsvinden op dat platteland. Een platteland dat weliswaar, voor de overblijvers deels zijn agrarische functie zal behouden maar deze meer en meer moet delen met andere functies, zowel in de recreatieve als in de economische sfeer en dat alles met de aandacht voor het milieu om ook de komende generaties in staat te stellen verder te gaan.

- De problematiek in en rondom de grote steden waar niet alleen de (harde) infrastructuur aandacht vraagt maar nog meer het sociale concept. Het CDA wil ook voor een goede aanpak van de problematiek in de grote steden haar verantwoordelijkheid nemen. Ze loopt er niet voor weg, maar zal die willen nemen vanuit haar eigen visie op de samenleving.

Geïnspireerd door het Evangelie en verwoord in de vier grondbeginselen, hebben we dit programma verder opgebouwd vanuit het begrip duurzaamheid. Het hart van ons beleid is de leefkwaliteit van onze burger in termen van sociale cohesie, veilige leefomgeving, kortweg de sociale duurzaamheid. De ecologische en economische duurzaamheid versterken deze. Samenleven doe je vooral niet alleen, maar samen en dat vraagt medeverantwoordelijkheid in alle geledingen. Vanuit deze basisvisie willen wij onze verantwoordelijkheid opdragen aan een overheid die transparant en betrouwbaar is en op basis van vaste waarden de burger weer de zekerheid van de rechtstaat bieden. Daarom moet ook duidelijk gemaakt worden wat we verstaan onder een goed bestuur en hoe dit met het haar burgers en belastinggelden moet omgaan.

De hierachter liggende hoofdstukken zijn geschreven vanuit de bovenstaande visie. We hebben daaraan concrete handen en voeten willen geven. Onze kandidaten zullen tegen deze achtergrond openstaan voor uw vragen en opmerkingen. Ze willen vanuit die gespreide verantwoordelijkheid en met het oog op de publieke gerechtigheid samen met u de solidariteit en het rentmeesterschap handen en voeten geven, door letterlijk en figuurlijk actief de boer op te gaan. Door uit de zetels te komen zullen we eerst goed horen wat er leeft in Overijssel en kan er direct verantwoording worden afgelegd van de genomen besluiten en te maken keuzes. ‘Vertrouwen in Overijssel, vertrouwen in elkaar’ zal dan de gewenste inhoud krijgen.

1.2 Waar liggen onze accenten?

We zullen permanent keuzes moeten maken. In de veelheid aan zaken die zich aandienen, zullen accenten moeten worden gelegd. Deze speerpunten zijn wat ons betreft de volgende:

- Ruimte voor ruimtelijke ontwikkelingen: meer woningen, een vitaal platteland, zorg voor het milieu.
- Een versterkte sociale infrastructuur: meer preventie, betere zorg, investeren in voorzieningen.
- Een economische versnellingsagenda: meer banen, meer bedrijvigheid, meer innovatie.
- Bereikbaar Overijssel: aanpak van files, beter openbaar vervoer.
- Een écht andere overheid: een overheid die minder regels maakt, overbodige schrapt en een betere participatie van de burgers mogelijk maakt.

2 Trends en ontwikkelingen

Verkiezingsprogramma's zijn in de tijd afgebakend en de inhoud wordt vaak bepaald door het ritme van een zittingsperiode. De focus is daardoor veelal gericht op de korte en middellange termijn, maar de effecten - als resultaat van een in samenspraak met anderen uitgevoerd beleid - hebben een verdere doorwerking. Daarnaast doen zich in onze samenleving en de wereld daar omheen min of meer autonome ontwikkelingen voor, laten zich trends waarnemen waarvan de effecten op veel langere termijn duidelijk worden. Beide moeten met elkaar in verbinding worden gebracht, moeten als het ware aan elkaar gekoppeld worden. Een partij als het CDA, die zich in haar handelen baseert op en zich geïnspireerd voelt door de waarden van gespreide verantwoordelijkheid, publieke gerechtigheid, solidariteit en rentmeesterschap moet zich verplicht voelen verder te kijken dan een periode van vier jaar. De waarden zijn immers gericht op duurzaamheid die per definitie minder tijdgebonden is en dus zal voortdurend de vraag gesteld moeten worden: welke ontwikkelingen doen zich in onze samenleving voor en wat betekenen die voor de inrichting daarvan. We leven op dit moment in een erg boeiende tijd. Een tijd waarin veel bewegingen en veranderingen zijn waar te nemen, waarvan weliswaar bepaalde contouren zich opdringen, maar waarvan we (nog) onvoldoende weten wat mogelijkerwijs de consequenties zijn voor de inhoud van het beleid.

Beleid maken is in feite een continu proces. Gelet op deze veranderingen wordt voorgesteld de komende periode nadrukkelijker aan scenario-denken te werken. We moeten bij wijze van spreken ons kompas wat nadrukkelijker in het oog houden en waar nodig onderweg bijstellen. Er doen zich verschillende trends voor of laten zich aanzien als een ontwikkeling die meer is dan een eendagsvlieg. Zonder de pretentie te hebben volledig te zijn, noemen we:

- De roep om meer ruimte voor nieuw particulier initiatief.
- De veranderende arbeidsmarkt, die zich vooral kenmerkt door pluriformiteit en zich minder aantrekt van afstanden en van de traditionele grenzen.
- Een zich innoverende economie als gevolg van de ICT, Europa en verder.
- Anderzijds de behoefte aan een samenleving waarin de menselijke maat weer herkenbaar is. Voor het CDA vormen de organisaties en instellingen van het maatschappelijke middenveld de ruggengraat van onze maatschappij. Daar krijgt de gespreide verantwoordelijkheid, als een van de CDA-kernwaarden, vorm. Er is echter een ontwikkeling gaande waarbij door schaalvergroting en fusies de herkenbaarheid en de worteling in de samenleving verdwijnt. Er ontstaan autonome instanties die een monopoliepositie innemen op essentiële maatschappelijke dienstverlening als zorg, onderwijs, energie en wonen. De invloed van zowel de individuele burger als ook van de overheid verdwijnt.
- De demografische ontwikkelingen.

Die laatste ontwikkelingen willen we hier wat explicieter naar voren halen. Die kenmerken zich door een structurele bevolkingsdaling in combinatie met een onevenwichtige bevolkingsopbouw. Op dit gebied zijn en worden veel studies verricht. Zo verscheen onder meer in februari 2006 een belangwekkend rapport dat politieke aandacht vraagt voor het verschijnsel van de bevolkingsdelen, omdat "deze demografische ontwikkeling grote invloed zal hebben op veel beleidsdossiers"¹. Was de politieke besluitvorming tot nu toe steeds gebaseerd op de groei van de bevolking en de economie, in de nabije toekomst zal daaraan een eind komen en moeten we rekening houden met een krimp van de bevolking. Dat vergt een heel andere manier van denken en beleidsvoering. Hoe willen we met minder 'middelen' toch de welvaart behouden? Die krimp van de bevolking in combinatie met de verzilvering zal enorme gevolgen hebben voor de meeste beleidsterreinen, zoals de mobiliteit, de arbeidsmarkt, de gezondheidszorg, vrije tijdsbesteding in de ruime zin, de volkshuisvesting. In veel gevallen zal de roep om kwaliteit boven kwantiteit sterker worden. Vanzelfsprekend doen deze ontwikkelingen zich voor in geheel Nederland, maar vanuit onze politieke visie en idealen moet het meer dan onze nieuwsgierigheid prikkelen om te ontdekken wat voor effecten dit zal hebben voor onze eigen provincie Overijssel.

¹ 'Structurele bevolkingdaling. Een urgente nieuwe invalshoek voor beleidsmakers', een rapport in opdracht van de secretarissen van de Raad voor Verkeer en Waterstaat en van de VROM/Raad, februari 2006. Een rapport dat wijst op de bevolkingsdaling enerzijds en de wens om de welvaart te behouden anderzijds, wat zou moeten leiden tot een politiek van de krimp.

Uit het genoemde rapport blijkt dat het begin van de krimp van de bevolking in zijn totaliteit en van de beroepsbevolking in het bijzonder zich in Overijssel na 2015 zal voordoen, terwijl die in andere provincies of delen daarvan zich nu al manifesteert. Maar ook binnen de provincie zelf zijn er verschillen naar omvang en het tijdsbestek waarbinnen die veranderingen zich zullen gaan manifesteren. Voor de komende Statenperiode is het nog niet nodig om in verband met deze krimp wijziging van het ingezette beleid aan te brengen. Dat scheidt ons ogenschijnlijk enige tijdsruimte. Bij het nieuwe omgevingsplan dat in 2008-2009 wordt vastgesteld en weer een looptijd kent van 10 jaar moet er wel rekening mee worden gehouden. De komende periode zullen deze trends en ontwikkelingen nader benoemd en verkend moeten worden. Daaraan zullen we op grond van onze eigen gedachtegoed conclusies moeten verbinden.

3 Sociale duurzaamheid

Visie in breder perspectief

Samenleven doe je niet alleen, maar daarvoor hebben we duurzame verbanden nodig, zoals gezin, kerk, school, werk, sportverbanden, buurtverenigingen, etc. Het CDA wil die (sociale) infrastructuur verder uitbouwen en verankeren. Daar waar nodig wordt de zorg gestimuleerd en de inzet van mensen die wat extra's bieden gewaardeerd. Belangrijke kenmerken van een dergelijke samenleving is respect voor elkaar en elkaars levensbeschouwelijke opvattingen. In de moderne samenleving waarin netwerken steeds belangrijker worden, is meedoen en participeren wezenlijk. "Mensen in hun kracht brengen en houden" (Wijffels) betekent de mensen hun eigen verantwoordelijkheid (terug)geven en zorgen dat er verbindingen ontstaan. Dat geldt voor iedereen, zowel jongeren als ouderen. Dat geldt voor de jongeren omdat het de dragers van de toekomst zijn. Het geldt ook voor de ouderen vanwege de grote ervaring en de geweldige mogelijkheden die ze hebben - en die ze willen blijven gebruiken ook buiten het arbeidsproces - maar ook vanwege hun toenemende zorgvraag. We behoren zorgvuldig en genuanceerd met elkaar om te gaan. De overheid activeert en stimuleert de actieve betrokkenheid van burgers en instellingen, maar neemt die niet over. Daarin past vooral een ruimhartige positionering van de vele vrijwilligers, het cement van onze netwerkende samenleving. Het gaat niet altijd vanzelf. De overheid kan dan het ontbrekende aanvullen of een extra zetje geven: zorg dat de mensen niet aan de zijkant komen te staan, betrek ze er bij, geef ze de verantwoordelijkheid. Geef de ruimte aan de vele mogelijkheden die er in de samenleving zitten. Het CDA wil een bijdrage leveren aan de sociale cohesie van de samenleving waarin wij leven en waarvoor we medeverantwoordelijkheid dragen. Dat kan door verbindingen te leggen tussen de professionals en de vrijwilligers op diverse terreinen. De professionele organisaties met een belangrijke steunfunctie hebben vaak een exclusieve subsidierelatie met de provincie. Via die relatie kan de provincie er op toezien dat deze op de goede manier hun werk uitvoeren: betrokkenheid van en participatie door de betrokkenen zelf op het beleid en de positionering van de vrijwilligers.

3.1 De zorg

Visie

De vraag is vaak breder dan de zorg in enge zin. Ze doet zich ook voor op de terreinen van het wonen, werken, welzijn en vervoer. De individuele vraag en de behoefte van de zorgvrager staat naar het oordeel van het CDA centraal. We leven in een tijd van veel veranderingen vanwege de toenemende vergrijzing, de vermaatschappelijking, extramuralisering en deconcentratie van de zorg. Vrijwilligers zijn van steeds groter belang voor de kwaliteit van de samenleving en de invulling van de zorgvraag. Dat wordt nog eens versterkt door de invoering van de WMO. Het CDA is van oordeel dat op dit terrein de verschillende overheden elkaar moeten aanvullen en versterken. De directe beleidsmatige en uitvoerende verantwoordelijkheid ligt naar haar oordeel grotendeels bij de gemeenten. Het CDA wil dat de provincie gemeenten stimuleert.

Programmapunten

- a. Het CDA ondersteunt de organisaties van vrijwilligers, gehandicapten, ouderen, mantelzorgers en Patiënten Consumenten Platforms die zich provinciaal inzetten voor de bovenlokale aspecten van de zorg(vrager).
- b. Het zijn de gemeenten die de invoering van de WMO monitoren. Het CDA wil dat de provincie dit nauwlettend volgt en de resultaten daarvan meeneemt in haar eigen beleid.
- c. Het CDA wil dat de zorg toegankelijk is voor iedereen. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de groep allochtone ouderen (de 'oudkomers').
- d. Het CDA wil de regionale zorginfrastructuur verder versterken in Overijssel. Speciale aandacht hierbij krijgt de palliatieve zorg. Regionale initiatieven (o.a. hospices) krijgen provinciale ondersteuning.

3.2 Jongeren en jeugdzorg

Visie

Het gaat gelukkig goed met onze jeugd, onze jongeren. Wij mogen ook wat dat betreft vertrouwen hebben in de toekomst. Het CDA wil de jongeren blijvend aan onze provincie binden en vindt dan ook dat er kansen voor hen moeten zijn en komen om in onze mooie provincie een succesvol bestaan op te bouwen. Juist omdat de jeugd de toekomst van onze samenleving in handen heeft, is ze daarom onmisbaar. Reden genoeg om ze zoveel mogelijk en op alle terreinen te betrekken bij die samenleving. We moeten echter erkennen dat er ook jongeren zijn, gelukkig relatief weinig, maar altijd teveel die problemen hebben of veroorzaken. Die moeten doelgericht en efficiënt worden geholpen, zodat er nieuwe kansen voor hen ontstaan. Het CDA wil dat problemen bij jongeren zo vroeg mogelijk worden opgespoord en zo dicht mogelijk bij huis worden opgelost. Dit betekent sterker inzetten op een preventieve aanpak, waarin vraaggericht werken voorop staat. De samenleving is ingewikkelder geworden, de overdracht van de waarden en normen op de nieuwe generatie moet op een eigentijdse manier gebeuren. De verantwoordelijkheid daarvoor blijft primair bij de ouders liggen. De eigen kracht van het gezin en zijn sociale omgeving moeten benut en versterkt worden.

Programmapunten

- a. Het CDA wil dat de samenwerking met de gemeenten wordt geïntensiveerd om een sluitende en samenhangende aanpak met het provinciale jeugdbeleid te bewerkstelligen. Het CDA wil ruimte scheppen voor nieuwe en onorthodoxe initiatieven op het terrein van jeugdzorg, zodat jongeren eerder en sneller geholpen worden.
- b. Doelmatig werken in de keten moet meer bevorderd worden. Het CDA wil dan ook dat de samenwerking tussen de verschillende actoren op dit terrein, zoals onderwijsinstellingen, het Bureau Jeugdzorg en de Gemeentelijke Centra voor Jeugd en Gezin wordt geïntensiveerd en op elkaar wordt afgestemd.
- c. Het CDA vindt wachtlijsten als het gaat om kindermishandeling ontoelaatbaar. Bestrijding hiervan heeft de hoogste prioriteit. Het CDA wil dat in 2007 de wachtlijsten in de jeugdzorg duurzaam zijn weggewerkt en dat daarna de doorlooptijden teruggedrongen worden. Daartoe kan één registratiesysteem behulpzaam zijn, evenals het terugdringen van de bureaucratie en de regellast.
- d. Het CDA is er een voorstander van om in de eerste plaats de eigen kracht van het gezin te mobiliseren, te benutten en te verstreken in plaats van direct naar de oplossing in de professionele hulpverlening te zoeken. Dat kan bijvoorbeeld door inzet van Eigen Krachtconferenties. De provincie moet stimuleren dat dit ook als uitgangspunt wordt gehanteerd bij de voorliggende gemeentelijke voorzieningen.
- e. Het CDA wil dat de pleegzorg verder wordt versterkt. Belemmeringen voor pleegouders moeten worden weggenomen.
- f. Het CDA ondersteunt deskundigheidsbevordering bij de op provinciaal niveau opererende instellingen op het terrein van vroegsignalering, opvoedingsondersteuning, de inzet van straathoekwerkers en het begeleid wonen voor jongeren.
- g. Als er een sluitende (preventieve) netwerkstructuur voor jongeren is gerealiseerd, kan de ontwikkeling van deze groep tot 23 jaar beter worden gevolgd. Het CDA wil dat zo'n netwerkstructuur tot stand wordt gebracht.
- h. Regionale initiatieven ter voorkoming van drankmisbruik onder jongeren worden ondersteund.

3.3 Welzijns- en vrijwilligerswerk

Visie

De druk op de zelfredzaamheid van burgers en de ondersteuning vanuit de directe omgeving, wordt steeds groter. We kunnen ook vaststellen dat veel mensen een positieve stimulans ontvangen, een extra prikkel of motivatie krijgen door als vrijwilliger deel te nemen aan de maatschappij. Ook de kerkelijke betrokkenheid en de impact daarvan in maatschappelijke zin is van groot belang. Vrijwilligers worden ook steeds belangrijker en hun maatschappelijke positie onmisbaar. Dat geldt voor veel terreinen, zoals zorg, cultuur, sport, natuur, landschap, etc. Dat neemt verder toe door de invoering van de WMO. De beschikbaarheid van vrijwilligers in de verschillende sectoren verschilt echter. De werving van vrijwilligers blijft nodig. Daarom zal deze groep beter gepositioneerd moeten worden, door ze ondersteuning te (laten) geven waaraan ze behoefte hebben, door de regellast te slechten waarmee ze ongewild en onnodig worden belast in hun vrijwilligerswerk. De (grote) steden

zijn niet alleen de motoren van de werkgelegenheid met het daarbij behorende ontwikkelingspotentieel, maar er is eveneens sprake van een concentratie van maatschappelijke problematiek, zoals de armoede problematiek, veiligheid, werk en participatie.

Programmapunten

- a. Versterking van de positie van het vrijwilligerswerk is noodzakelijk door het ontwikkelen en uitvoeren van een integraal vrijwilligersbeleid, deskundigheidsbevordering (vrijwilligersacademie) en intensivering van de werving. SVWO neemt daarbij het voortouw.
- b. Het CDA wil dat de provincie de provinciaal maatschappelijke organisaties stimuleert bij de opzet van maatschappelijke stages, vooral voor middelbare scholieren.
- c. Het CDA wil dat de vrijwilligers zo veel mogelijk worden ontlast en vrijgesteld van bureaucratie.
- d. Armoedebestrijding blijft nodig en het CDA vindt dan ook dat de provincie daaraan een bijdrage moet leveren binnen haar mogelijkheden en zonder op het werkterrein van de andere overheden te komen.
- e. De leefbaarheid van de grote steden wordt bevorderd door een provinciale inzet bij ondermeer de bestrijding van de armoede, de integratie van allochtonen, de bevordering van deelname aan het vrijwilligerswerk, opvoeding en onderwijs (zie ook 4.1. Ruimtelijke samenhang).
- f. Het CDA ondersteunt initiatieven van betrokken gemeenten voor een sluitende aanpak van dak- en thuislozen.

3.4 Onderwijs

Visie

Goed onderwijs is van het allergrootste belang. Dat zal ook tot uiting komen op de terreinen van sport, welzijn, cultuur, jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg, arbeidsmarkt en ruimtelijke ordening. In de ondersteunende rol van die beleidsvelden, heeft de provincie een toegevoegde waarde voor de onderwijsdeelnemers en levert het tevens een bijdrage aan de sociaal-economische ontwikkeling van de regio's.

Programmapunten

- a. Het CDA vindt dat vernieuwende projecten van gemeente met een bovenlokale uitstraling in het kader van de brede schoolgedachte ondersteuning verdienen.
- b. Het CDA wil dat de provincie en de gemeente een sluitende aanpak ontwikkelen voor het bestrijden van het voortijdig schoolverlaten.
- c. Het CDA wil dat het (beroeps)onderwijs naadloos aansluit op de arbeidsmarkt.
- d. Het hoger en universitair onderwijs wordt ingezet bij de promotie van de provincie.

3.5 Cultuur

Visie

Kunst en cultuur dragen bij aan de leefbaarheid en ontmoeting. Kunst en cultuur brengen mensen bij elkaar, overbruggen (culturele) verschillen en vergroten de participatie aan de samenleving. Amateurkunst en cultuureducatie dienen breed toegankelijk te zijn voor jong en oud en voor een breed publiek. De amateurkunst levert een belangrijke bijdrage aan sociale cohesie, de kwaliteit van kunstbeoefening en educatie. Kunst en cultuur geven kleur aan de samenleving, zijn de neerslag van beschaving, geven inhoud aan identiteit, verbreden de horizon, verleggen grenzen, geven mede inhoud en zin aan het bestaan en zorgen voor een zinvolle (vrije)tijdsbesteding. Daarnaast hebben kunst en cultuur maatschappelijke meerwaarde, voor de lokale en regionale identiteit, sociale cohesie, vrijwilligerswerk en de ruimtelijke inrichting van de provincie en zijn er raakvlakken met cultuurtoerisme en economie. Kunst en cultuur trekken toeristen en bedrijvigheid aan, geven kleur aan het leven, inspireren en confronteren. Festivals leveren daaraan een belangrijke bijdrage. De samenhang tussen cultuur (musea), economie, ruimte en sociale infrastructuur is zichtbaar in dorpshuizen, bibliotheken en kulturhusen en sportaccommodaties. Door wijziging van het Rijksbeleid ontstaat een grote restauratieachterstand bij grotere monumenten, zoals kerken, landgoederen en het industrieel en agrarische erfgoed.

Programmapunten

- a. Het CDA vindt dat het cultuurbeleid van de provincie meer dan nu het geval is ook als middel moet dienen voor de bevordering van de sociale cohesie. Het beleid zal hier op toegesneden moeten worden.
- b. Het gebruik van de streektaal wordt bevorderd.
- c. De activiteiten van professionele kunst- en cultuurinstellingen zijn vooral gericht op jongeren. Bij toekenning van de provinciale subsidies zal daaraan getoetst moeten worden. De ontwikkeling van jeugdig talent krijgt bijzondere aandacht.
- d. Het CDA wil dat de provincie extra aandacht besteedt aan de restauratie van de beeldbepalende monumenten in Overijssel.
- e. Het CDA wil dat de provincie evenementen van bijvoorbeeld bovenlokale allure op het terrein van kunst, cultuur en sport ondersteunt. De lokale gemeenschap, bedrijven en instellingen zijn betrokken bij en leveren een bijdrage aan de realisatie van de activiteiten.

3.6 Sport

Visie

Sport en bewegen bevordert een gezonde leefstijl, stimuleert een zinvolle vrije tijdsbesteding, levert een bijdrage aan de persoonlijkheidsontwikkeling, aan de ontwikkeling van waarden en normen bij jeugdigen, draagt bij aan sociale cohesie en bevordert de integratie. De primaire verantwoordelijkheid ligt bij de sportorganisaties, ondersteund door het Rijk en de gemeenten. De provincie kan ook een bijdrage leveren aan de realisatie van voorzieningen. Grote (regionale) sportaccommodaties als stimulerende voorzieningen voor de ontwikkeling van de breedtesport zijn in de provincie beperkt aanwezig. De prestatiesport kan medegebruik van deze accommodaties maken. De aanpassing van sportvoorzieningen aan nieuwe ontwikkelingen heeft een impuls nodig.

Programmapunten

- a. Het CDA wil dat de provincie initiatieven om te komen tot een provinciedekkend niveau van bovengemeentelijke sportvoorzieningen ondersteunt
- b. Het CDA vindt dat breedtesport een belangrijke bijdrage kan leveren aan een gezonde leefstijl voor mensen (o.a. ouderen, jongeren) en de integratie in de samenleving. De provincie ondersteunt aansprekende projecten op dit terrein.

3.7 Integratie

Visie

De laatste jaren is er – terecht – meer aandacht gekomen voor de weerbarstige kanten van de integratie van grote groepen immigranten in onze samenleving. Nieuwkomers hebben hier te maken met omgangsvormen en onderlinge verhoudingen die vaak anders zijn dan die in hun land van herkomst. Een grote groep mensen heeft taal- en onderwijsachterstanden. Het CDA wil mensen met achterstanden van meet af aan helpen. Aan de andere kant mogen we dan ook van hen vragen volwaardig deel te nemen aan het onderwijs en de arbeidsmarkt. Integratie is immers een tweezijdig proces. Dat levert ook veel op. We zien onder immigranten veel nieuw ondernemerschap ontstaan. Daarmee creëren ze werkgelegenheid. De diversiteit in de samenleving is ook een bron van innovatie. Ook de Overijsselse samenleving moet participatie van de nieuwkomers meer mogelijk maken.

Programmapunten

- a. Het CDA wil dat de bovenlokale organisaties worden ondersteund. Deze moeten zich vooral richten op de deelname van nieuwkomers aan de sociaal-economische en sociaal-culturele activiteiten. Bevorderen van de deskundigheid van vrijwilligers uit deze groep verdient voorrang.
- b. Het CDA wil initiatieven blijven ondersteunen die er op gericht zijn een betere participatie op de arbeidsmarkt in de ruime zin van het woord, waaronder het bevorderen van ondernemerschap, mogelijk te maken.

3.8 Ouderen

Visie

Op meerdere plaatsen is de verzilvering al genoemd. Het CDA is van mening dat dit niet moet worden benaderd vanuit de daarmee samenhangende zorgen, maar juist vanuit de unieke rol die deze generatie nog in de toekomst kan spelen. We mogen deze mensen gerust aanduiden als de zilveren kracht voor de samenleving. Deze generatie wil zo lang mogelijk op eigen benen staan, hun eigen boontjes doppen en hun bijdrage aan de samenleving blijven leveren. Juist door de grote hoeveelheid tijd waarover ze beschikken en hun ervaring ligt hier een niet te onderschatten potentieel voor de samenleving. Wanneer dat vermindert of wegvalt door fysieke en/of geestelijke beperkingen, dan heeft men recht op en behoefte aan ondersteuning op maat zonder betutteling. Dan moet er een vangnet zijn waarbij respect en zorgzaamheid voorop staan. We kunnen en mogen deze groep niet over één kam scheren, maar zullen rekening moeten houden met de drie typen ouderen die zich ruwweg in drie leeftijdsfasen onderscheiden: ouderen in de leeftijd van 55-65 jaar (delen van de protestgeneratie), ouderen in de leeftijd van 65-75 jaar (delen van de zogenaamde stille generatie) en ouderen in de leeftijd van 75 jaar en ouder (de vooroorlogse generatie). Vanuit een integraal ouderenbeleid geredeneerd, liggen er vooral taken voor de provincie op de terreinen wonen, vervoer, vrijwilligers, cultuur en platteland. Daarbuiten mag van de provincie een actieve betrokkenheid verwacht worden in verschillende rollen.

Programmapunten

- a. Het CDA wil dat de provincie de oudereneducatie stimuleert en faciliteert, e.e.a. gericht op het blijven, de zelfredzaamheid en de participatie, waar tegenover staat dat ook een beroep op de ouderen kan worden gedaan om te participeren en zich actief te blijven inzetten voor de samenleving.
- b. Het CDA wil dat in het beleid de ouderen worden aangezet tot en gefaciliteerd bij het oppakken van een tweede 'carrière'. Dat kan door een goed aanbod van opleidingen en educatie, informatie en advies, trajectbegeleiding, bemiddeling en het opzetten van uitwisselingsprogramma's tussen werkgevers en vrijwilligersorganisaties. Dat kan ook door pilots te bevorderen die gericht zijn op leeftijdsbewust personeelsbeleid.
- c. Het CDA wil dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Het CDA wil dan ook dat de provincie inzet op het ondersteunen en verstevigen van het vrijwilligerswerk dat dit mede mogelijk maakt.
- d. Het CDA wil dat de provincie de gemeenten stimuleert en faciliteert bij vernieuwingen op gemeentelijk niveau, waarbij ouderen worden aangezet tot nieuwe en maatschappelijk relevante initiatieven.
- e. Het CDA wil dat de provincie inzet op het stimuleren en innoveren van de welzijnsdiensten op bovenlokaal niveau ter bevordering van een efficiënte en effectieve inzet binnen de keten wonen, zorg en welzijn. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld maaltijdservice aan huis, regieondersteuning door voorlichting en financiële dienstverlening, ondersteuning bij sociale contacten en hand- en spandiensten bij het dagelijks functioneren zoals klussendiensten.
- f. Het CDA wil dat de provincie de mantelzorg ondersteunt om te voorkomen dat de continue doorgaande zorg van de mantelzorgers leidt tot overbelasting. Dit dient uiteraard in samenwerking met de gemeenten te geschieden. Het gaat dan om initiatieven op het terrein van voorlichting, informatie, lotgenotencontacten en het aanbod van vervangende mantelzorg.
- g. Het CDA wil dat de provincie projecten faciliteert, gericht op de sociale participatie van senioren. Deze leiden tot een zinvolle dagbesteding en daarmee tot het voorkomen van eenzaamheid onder senioren.
- h. Het CDA wil dat de provincie partijen met elkaar in verbinding brengt en de ketenkwaliteit in de zorg stimuleert. Hiermee wordt beoogd een verbetering van het aanbod voor ouderen tussen de zorgsectoren, dan wel tussen de professionele zorg, de mantelzorg en het vrijwilligerswerk. Hierbij is ook, juist voor senioren, van belang de bereikbaarheid van voldoende huisartsenzorg, ziekenhuiszorg en spoedeisende hulpverlening.

4 Ruimtelijke en ecologische duurzaamheid

4.1 Ruimtelijke samenhang

Visie

We zijn bevoorrechte mensen omdat we mogen wonen, werken en/of recreëren in één van de mooiste delen van ons land. Dat schept echter ook verplichtingen en uitdagingen voor het beheer, de inrichting en het gebruik van dit gebied. Juist bij de ruimtelijke ontwikkeling is voorzichtig handelen geboden, omdat de ingrepen en de veranderingen vaak een onomkeerbaar effect hebben. Dat betekent niet dat vanuit het provinciehuis alles gedetailleerd en dirigistisch wordt geregeld en dat als een dictaat aan anderen wordt opgelegd. Integendeel, het CDA vindt dat er juist minder regels kunnen zijn en meer ruimte geboden kan worden aan anderen. Minder bevoogdend, meer ruimte voor eigen verantwoordelijkheid. Die neerleggen waar deze thuishoort. We staan dan ook ontwikkelingsplanologie voor. Een integrale beleidsontwikkeling staat voorop, zodat met verschillende partijen een pakket samenhangende projecten wordt uitgevoerd. Op die manier kan de ruimtelijke kwaliteit en de sociaal-economische ontwikkeling van een gebied worden verbeterd. Er moet vooral sprake zijn van een kwalitatief evenwicht tussen groen, rood en blauw. Kwaliteit boven kwantiteit. In onze gedachte moet het platteland vitaal blijven met ruimte voor het behoud en het zich ontwikkelen van de (agrarische) werkgelegenheid en het creatief herbestemmen van de vrijkomende gebouwen. Vitaal platteland betekent echter meer, namelijk ook het behoud en een goed (mede)gebruik van de open ruimtes. Groen en blauw zullen de overheersende kleuren zijn. In de stedelijke centra echter zal rood de kleur zijn, waarbij inbreiding en herstructurering komen vóór uitbreiding ten koste van de open ruimtes.

Programmapunten

- a. Ruimtelijke ontwikkeling is een kerntaak van de provincie. Uitgangspunt is dat de dynamiek in de steden en de vitaliteit op het platteland worden versterkt. Bij deze ontwikkeling wordt uitgegaan van zuinig ruimtegebruik en het versterken van natuur, landschap en water bij het invullen van de ruimtelijke claims voor wonen, werken en recreëren.
- b. Bij ruimtelijke ontwikkeling wordt de ruimtelijke kwaliteit verbeterd. Bestuurlijk overleg tussen de verschillende overheden in een vroegtijdig stadium is daarbij van groot belang. Het Overijssels Atelier Ruimtelijke Kwaliteit wordt voortgezet.
- c. Het CDA blijft inzetten op dereguleren. Verschillende planvormen moeten worden geconcentreerd in één provinciaal omgevingsplan (POP). In het POP worden de thema's wonen, werken, recreëren, water, milieu, natuur en landschap integraal afgewogen.
- d. Vanuit de gespreide verantwoordelijkheid zet het CDA in op de ontwikkelings- en toelatingsplanologie. In het eerste geval zal met verschillende partijen een pakket samenhangende projecten worden uitgevoerd om de ruimtelijke kwaliteit en de sociaal-economische ontwikkeling van een gebied te verbeteren. Het CDA wil dit ondermeer in het landelijke voorbeeldproject IJsseldelta blijven vormgeven. In het tweede geval zal de provincie zich terughoudender moeten opstellen bij haar toezichthoudende taak bij de totstandkoming van bestemmingsplannen en het afgeven van verklaringen van geen bezwaar. De instrumenten die de nieuwe WRO en de Grondexploitatiewet aanreiken zullen ruim worden gehanteerd. De bestaande Handreiking en beoordeling ruimtelijke plannen, evenals de Provinciale Vrijstellingenlijst artikel 19 lid 2 WRO dienen dan ook geregeld te worden geëvalueerd, in samenspraak met de gemeentes en maatschappelijke partijen.
- e. Concentratie van wonen en werken in de steden en streekcentra blijft het uitgangspunt. Van belang daarbij is dat de steden zorg dragen voor een gevarieerd woningaanbod. Ook in de overige kernen/dorpen wil het CDA de woningbouw versnellen en voldoende mogelijkheden bieden voor passende werkgelegenheid. Daarnaast zet het CDA in op extra woningbouw ten behoeve van natuurlijke aanwas in de kleine kernen en buurtschappen.
- f. In de grote steden ondersteunt het CDA het verbeteren van leefbare wijken, het versterken van de sociale infrastructuur en innovatieve economische ontwikkelingen. De woningbouwprogramma's worden versneld uitgevoerd.
- g. In en rond de steden moet voldoende 'groen' aanwezig zijn voor zowel de natuur en landschap als recreatie en toerisme. Het CDA wil in het stedelijke gebied aandacht voor 'groen' en 'blauw'. Deze geven ruimte voor mensen om elkaar te ontmoeten en om zich te ontspannen.

- h. Het CDA ondersteunt de bijzondere streekfunctie van Hardenberg en Steenwijk. Gezien de ligging moet de extra functie op het gebied van wonen, werken en voorzieningen nog verder worden uitgebreid. Het CDA vindt dat de provincie dit moet ondersteunen.
- i. Bij de herbestemming van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen kan worden gedacht aan kleinschalige alternatieve bedrijfsactiviteiten, diverse woonvormen en sociaal-culturele en educatieve voorzieningen. Daarbij mogen bestaande agrarische bedrijven in de omgeving van vrijkomende agrarische gebouwen niet worden beperkt in hun bedrijfsvoering door nieuw te vestigen niet-agrarische activiteiten. Tijdige en goede afstemming inzake milieuregels is noodzakelijk. Voor zover in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen wooneenheden worden geprojecteerd, zal de provincie soepel en creatief moeten omgaan met de toe te laten kubieke meters inhoud.
- j. Het CDA wil voortzetting van het huidige systeem voor de volkshuisvesting en woningbouw waarbij niet uitsluitend wordt gelet op aantallen, maar waarbij sturing op ruimtelijke kwaliteit centraal staat. Van belang is dat er ook voldoende ruimte is voor sociale woningbouw evenals voor woningen ten behoeve van starters en ouderen, zowel op het platteland als in de stad.
- k. Meervoudig en efficiënt ruimtegebruik en ondergronds bouwen worden gestimuleerd.

4.2 Volkshuisvesting

Visie

Wonen blijft in de ogen van het CDA een basisvoorziening. Dat betekent dat mensen moeten kunnen beschikken over geschikte en betaalbare huisvesting en een goede woonomgeving. We kunnen vaststellen dat er geen echte woningnood is in de zin dat de mensen geen dak boven hun hoofd hebben. De behoefte is er vooral één van kwaliteit, afhankelijk van de doelgroep waartoe men behoort, zoals de senioren en de starters, hetzij alleenstaand hetzij als jong gezin. Het CDA blijft zich inzetten op het geven van een bouwimpuls voor woningen. Hierdoor kunnen er meer mensen zelfstandig wonen. Bovendien is het goed voor de werkgelegenheid. Niet alleen nieuwbouw verdient aandacht, maar ook het instandhouden en verantwoord beheren van de bestaande voorraad. Vanuit de visie die het CDA heeft op het terrein van ruimtelijke ontwikkeling, zullen de stedelijke centra extra ruimte moeten krijgen voor hun bouwprogramma en moeten de overige kernen de natuurlijke aanwas kunnen vasthouden. Het doel daarbij zal moeten zijn: leefbare wijken en kernen, waarbij de kwaliteit van de vraag aansluit bij de verschillende doelgroepen. Het CDA is van oordeel dat de gemeenten ruimte moeten krijgen voor het kwalitatief doen aanvullen en verbeteren van de woningvoorraad. Niet de kwantiteit is bepalend, maar het beleid neergelegd in een woonvisie, in samenspraak met buurgemeenten. We gaan voor sterke steden en vitale kernen, ingepast naar de aard en maat van 'de Tuin van Nederland'.

Programmapunten

- a. De provincie heeft een belangrijke taak waar het gaat om het organiseren van de afstemming tussen de diverse partners op het terrein van de volkshuisvesting. Uitgangspunt voor het CDA is de visie van de gemeente, neergelegd in een actuele woonvisie. Bij het bepalen van de woningbouwmogelijkheden voor de gemeente(n) zullen deze woonvisie en de afdwingbare prestatieafspraken het uitgangspunt zijn. Aandacht in de woonvisie moet er zijn voor woningen ten behoeve van ouderen, starters en studenten, evenals voor speciale groepen, zoals gehandicapten, asielzoekers en allochtonen. Aanpasbaar bouwen, evenals duurzaam en energiezuinig bouwen, dienen gestimuleerd te worden. Deze woonvisies vormen de basis voor het maken van prestatieafspraken.
- b. De behoefte aan extra woonruimte zal naar de stedelijke centra gaan, maar de plattelandsgemeenten moeten voldoende woningbouwmogelijkheden hebben om hun eigen inwoners, die willen blijven wonen in het dorp waar ze geboren en getogen zijn en/of waarmee ze een sociale of economische binding hebben, te kunnen opvangen. Bovendien kan op deze manier worden bijgedragen aan het behoud van het voorzieningenniveau en de sociale structuur.
- c. Starters en ouderen verdienen vooral op het platteland de aandacht. Het CDA is voorstander van het (blijven) toepassen van bindingseisen, zodat in het bijzonder de jongeren en ouderen op de woningmarkt beschermd kunnen worden en zal zich richting het Rijk en de EU inspannen om dit mogelijk te maken.
- d. Ook in het buitengebied moeten voldoende passende woonvormen voor jongeren, jonge gezinnen en ouderen gerealiseerd kunnen worden. Er zullen daartoe meer mogelijkheden voor

woningsplitsing (ook bij bestaande agrarische bedrijven) en andere woonvormen, zoals knoopterven worden geboden. Er dient op dit punt een actief beleid te worden gevoerd ten aanzien van de vrijkomende agrarische gebouwen. Daarnaast zal er in overleg met de zorgaanbieders gekeken worden naar de realisatie van een passend aanbod aan zorgvoorzieningen

- e. Gezien de toenemende vergrijzing verdient de bouw van voldoende ouderenwoningen extra aandacht. De bouw van meergeneratie- en levensloopbestendige woningen wordt gestimuleerd. Dit betekent dat er meer aanpasbare woningen moeten worden gebouwd.
- f. Het CDA wil dat er een discussie op gang wordt gebracht over de diversiteit van wonen en de wenselijkheid van het bij elkaar brengen van diverse functies, zoals woonservice-zones.
- g. Het CDA wil dat de woningcorporaties worden betrokken bij het realiseren van 'maatschappelijk' vastgoed, zodat ook vanuit die sector een grotere bijdrage wordt geleverd aan de leefbaarheid van woonwijken en woonkernen.

4.3 Land- en tuinbouw

Visie

De functie van het platteland zal de komende tijd gaan veranderen, maar de landbouw zal van grote betekenis blijven, zowel voor de voedselvoorziening als in economisch, landschappelijk en sociaal opzicht. Zonder agrariër is een leefbaar buitengebied ondenkbaar. Daarnaast zullen echter andere functies, zoals natuurbeheer, recreatie en toerisme, hun plaats opeisen. In de landbouwsector zal de schaalvergroting zich voortzetten. Het CDA is van oordeel dat een gezonde en duurzame bedrijfsontwikkeling mogelijk moet zijn. Daarnaast zal ook nieuw ondernemerschap de ruimte moeten krijgen. Alle functies zullen in onderlinge harmonie en acceptatie hun bijdrage moeten leveren aan het instandhouden en ontwikkelen van landschapswaarden en de cultuurhistorie van het platteland.

Programmapunten

- a. Het CDA wil dat de provincie fors inzet op structuurverbetering voor de grondgebonden landbouw, bij voorkeur in de vorm van vrijwillige, planmatige kavelruil.
- b. De provincie ondersteunt (samenwerkings)projecten op het gebied van innovatie, ondernemerschap en duurzaamheid.
- c. De provincie stimuleert de ontwikkeling en invulling van landbouwontwikkelingsgebieden voor de intensieve veehouderij. Dit mag er niet toe leiden dat bestaande bedrijven hierdoor geen mogelijkheid tot uitbreiding meer hebben.
- d. Voor grootschalige landbouwbedrijven worden mogelijkheden gecreëerd voor een groter bouwblok dan tot nu toe is toegestaan, mits dit gepaard gaat met een goede landschappelijke inpassing.
- e. Biologische landbouw wordt door vraagstimulering ondersteund.
- f. De provincie ondersteunt agrarische ondernemers die willen verbreden.
- g. Het gebruik van biomassa, biobrandstoffen, mestvergistingsinstallaties en andere vormen van duurzame energie door agrariërs wordt gestimuleerd (zie ook paragraaf 4.6. 'duurzame energie')
- h. Agrariërs die duurzame energie willen opwekken, bijvoorbeeld in een mestvergistingsinstallatie, krijgen daarvoor planologische ruimte, onder voorwaarde dat er een goede landschappelijke inpassing kan plaatsvinden.
- i. Het CDA vindt dat de rijksinvesteringsregeling voor jonge boeren moet worden voortgezet. De provincie moet hieraan ook blijven bijdragen.
- j. Groene en blauwe diensten als bron van inkomsten van agrarische bedrijven vragen om een duurzaam instrumentarium (zie ook paragraaf 4.4. 'landschap').
- k. Het CDA vindt een landelijke status van de Koekoekspolder in IJsselmuiden (satelliet van de grote(re) greenports) van groot belang. Werkgelegenheid, innovatie en duurzaamheid en duurzame ontwikkeling met inbegrip van de lichtvervuiling, zijn daarbij belangrijke onderwerpen.
- l. Als de Koekoekspolder, ook na herstructurering van het oudere gedeelte, vol is, moeten er binnen en/of buiten Overijssel uitbreidingsmogelijkheden voor de glastuinbouw blijven bestaan.
- m. Ondersteunende glastuinbouw moet – in beperkte mate – ook elders in de provincie op daarvoor aan te wijzen plaatsen mogelijk zijn, met behoud van landschappelijke kwaliteit.

4.4 Natuur en landschap

Visie

Natuur en landschap zijn niet alleen waardevol in zichzelf, maar hebben ook een grote maatschappelijke en economische waarde. Daarom hecht het CDA veel waarde aan groene (en blauwe) diensten. Natuurbeheer dient gericht te zijn op duurzaamheid en kwaliteit. Dit kan gerealiseerd worden zowel – bij voorkeur - via particulier en agrarisch natuurbeheer, als door verwerving door terreinbeherende organisaties. Invulling van nieuwe natuur vindt zoveel mogelijk plaats via een integraal gebiedsproces.

Programmapunten

- a. Het CDA wil de ecologische hoofdstructuur (EHS) met robuuste verbindingzones in 2018 gerealiseerd hebben. Dit dient maatwerk te zijn, op vrijwillige basis met de gebiedsbetrokkenen. Waar dat mogelijk is, heeft particulier beheer voorkeur boven aankoop. Realisatie van nieuwe natuur vindt plaats in een gebiedsproces om zoveel mogelijk tot win-win situaties te komen voor natuur en landbouw, natuur en water, enzovoorts. De provincie spant zich in voor voldoende middelen voor noodzakelijke verplaatsing van agrarische bedrijven en ander flankerend beleid.
- b. Bij de herbegrenzing van de EHS moet gestreefd worden naar win-win situaties voor natuur, landbouw en andere bedrijvigheid. De grenzen van de EHS zijn een middel en geen doel op zich. Dit geldt ook voor de robuuste verbindingzones.
- c. Bij de totstandkoming van de beheerplannen voor de aangewezen Natura2000-gebieden worden de eigenaren en grondgebruikers in en om de gebieden betrokken.
- d. Omdat het landschap niet alleen een eigen, intrinsieke waarde heeft en een grote waarde voor de mens, maar ook een zelfstandige, economische waarde, wil het CDA dat de provincie groene diensten (inclusief toegankelijkheid) stimuleert en cofinanciert. Daarbij gaat het niet alleen om (agrarische) ondernemers voor wie het natuurbeheer een belangrijke neveninkomst is, maar ook om grote(re) bedrijven, landgoederen en anderen die hieraan willen meewerken.
- e. De provincie dringt er bij de rijksoverheid op aan weidegang als groene dienst te belonen. Het CDA vindt dat Overijssel daarop moet inspelen.
- f. De provincie moet zich er voor inspannen dat zowel particulier beheer als agrarisch natuurbeheer eenvoudiger en sneller kunnen worden uitgevoerd.
- g. Het CDA vindt dat de provincie moet inzetten op recreatief medegebruik van natuur en landschap.
- h. 'Rood voor groen' wordt ingezet om het landschap te versterken en in stand te houden. Vooral voor landgoederen kan dit instrument van grote betekenis zijn.
- i. De kernkwaliteiten van de twee Overijsselse Nationale Landschappen (Noordoost Twente en IJsseldelta Noord) worden versterkt door deze gebieden verder te ontwikkelen. De provincie zorgt voor substantiële cofinanciering. De landbouw is een belangrijke drager van de Nationale Landschappen. Ook andere economische activiteiten, waaronder recreatie en toerisme, zijn in de Nationale Landschappen van belang.
- j. De provincie ondersteunt de inzet van vrijwilligers in het natuur- en landschapsbeheer, evenals het – bijvoorbeeld door middel van milieueducatie – meer betrekken van de inwoners van Overijssel, in het bijzonder jongeren, bij natuur en landschap.
- k. De provincie stimuleert de opleiding en training van buitengewone opsporingsambtenaren (BOA's, zoals sommige jachtopzieners) in natuur en landschap, mits deze breder worden ingezet dan alleen in het belang van de grondeigenaar.
- l. Het CDA wil dat de provincie gemeenten stimuleert om met een 'databank natuurgegevens' inzichtelijk te maken welke natuurgegevens van belang zijn voor bouwlocaties, locaties voor infrastructuur en dergelijke. Deze online voorziening kan een einde maken aan de vertraging van (bouw)projecten als onbedoeld neveneffect van het beleid om natuur en biodiversiteit te beschermen.

4.5 Water

Visie

Het belang en de noodzaak van ruimte voor het water wordt steeds nadrukkelijker erkend. Hoewel onze provincie ook op dit gebied goed is bedeed en hier en daar de kleur blauw overheerst, zal in de toekomst meer aandacht geschonken moeten worden aan het water. Dan gaat het niet alleen om voldoende water met de juiste kwaliteit op de juiste plaats, maar ook om het tegengaan van gevaar

voor overstromingen. De komende jaren zal het water vanuit de drie B's benaderd worden, dat wil zeggen:

- *Beheren*, waarbij de nadruk komt te liggen op de samenwerking met de waterschappen en het drinkwaterbedrijf.
- *Beschermen*, dat wil zeggen de zorg voor veiligheid, het voorkomen van wateroverlast en voor voldoende en schoon water.
- *Benutten*, waarbij het genieten van het water in de ruimste zin centraal staat: water als belangrijke randvoorwaarde voor een gevarieerd aanbod voor recreatie en toerisme.

Uitvoering van alle voornemens die zijn geformuleerd op basis van onder meer 'Waterbeleid 21^e eeuw', 'Kaderrichtlijn Water' en 'Ruimte voor de Rivier', betekent dat de samenwerkende partners in Overijssel ook in de komende jaren voor een grote wateropgave staan. Het CDA kiest daarbij als uitgangspunt: pragmatisch, haalbaar en betaalbaar. Dus liever wat je doet goed doen en in een tempo dat iedereen kan bijhouden, dan alles half.

Programmapunten

- a. Uitgaande van ieders verantwoordelijkheid, zet de provincie samen met waterschappen en gemeenten in op een duurzamer, natuurlijker en veerkrachtiger watersysteem.
- b. Hoewel technische maatregelen in een aantal gevallen mogelijk en nodig zijn, vraagt het klimaatbestendig maken van Overijssel vooral om ruimtelijke maatregelen in het kader van 'Ruimte voor de Rivier', 'Waterbeleid 21^e eeuw' en de 'Kaderrichtlijn Water'. Het gaat hierbij niet alleen om het voorkomen van teveel water, maar ook om droogtebestrijding en een goede waterkwaliteit.
- c. Uitgangspunt bij zowel het kwantitatieve als kwalitatieve waterbeheer is dat maatregelen pragmatisch, haalbaar en betaalbaar moeten zijn. Het CDA wil dat het watersysteem in 2015 op orde is.
- d. Toekomstgerichte functiecombinaties worden in een gebiedsgerichte aanpak bevorderd: water – natuur, water – landbouw, water – recreatie/toerisme, sportvisserij, water – wonen, water – bedrijvigheid.
- e. Om meer ruimte te creëren voor water geeft het CDA voorkeur aan blauwe diensten of een blauwe regeling, waarbij de grond in eigendom en gebruik blijft bij de eigenaar, boven aankoop van grond.
- f. Noodzakelijke anti-verdrogingsmaatregelen voor natuurgebieden moeten gepaard gaan met een goede compensatie van de schade die agrarische bedrijven hiervan ondervinden.
- g. Het CDA wil dat de provincie zich vanuit haar regierol inzet voor een zo effectief, efficiënt en transparant mogelijke uitvoering van het waterbeleid, zowel in de waterketen als met betrekking tot het watersysteem. De totaalprijs van een m³ water moet niet alleen inzichtelijk, maar ook niet hoger zijn dan strikt noodzakelijk is.
- h. Om waterdoelen te bereiken worden de mogelijkheden binnen de gebiedsgerichte aanpak en het Investeringsbudget Landelijk Gebied benut.
- i. Ook bij drinkwaterwinning wordt er zoveel mogelijk gewerkt vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak. In verband met mogelijke calamiteiten moet er beschikt kunnen worden over een strategische drinkwaterreserve.
- j. Door middel van communicatie van beleid en voorlichting/educatie moet de provincie ervoor zorgen dat de inwoners zich steeds meer bewust worden van het belang van water(maatregelen) en van de noodzaak van een goede waterkwaliteit. De provincie bevordert dat ook de waterschappen hierin een duidelijke en actieve verantwoordelijkheid hebben.

4.6 Milieu en (duurzame) energie

Visie

Vanuit het rentmeesterschap ligt er voor het CDA een geweldige opgave en uitdaging om op verantwoorde wijze om te gaan met alles wat er om ons heen groeit en bloeit en met de beperkte energiebronnen die ons ter beschikking zijn gesteld. We mogen de aarde beheren en bewerken, maar dienen wel te zorgen dat dit ook door de volgende generaties mogelijk blijft. Het is niet meer de vraag 'of' we de milieuaspecten moeten afwegen en ze als een onderdeel van de economische kostprijs

moeten meenemen, maar 'hoe en in welke mate' we dat behoren te doen. Het CDA is van oordeel dat ook op dit onderdeel duurzaamheid de toetsende leidraad hoort te zijn. Dat geldt voor de stedelijke gebieden, maar zeker ook voor het platteland met de herstructurering als gevolg van de functieveranderingen. We zullen niet mogen ontkennen dat de problemen op het terrein van milieu en duurzaamheid groot zijn. Maar een slimme rentmeester weet ook van dit probleem een kans te maken. Denkend vanuit de mogelijkheden zal worden aangetoond dat innovatie geweldige kansen biedt en dat er met een goed milieubeleid (-rendement) ook geld is te verdienen (economisch rendement) en we tegelijkertijd onze omgeving daarmee leefbaar kunnen maken en houden (maatschappelijk rendement). Het CDA zal initiatieven bevorderen en ondersteunen die aan deze criteria voldoen. Daarbij zal ook gezorgd moeten worden voor een veilige leefomgeving, waarbij de risico's voor de volksgezondheid moeten worden bestreden. Vanuit haar visie op de samenleving streeft het CDA naar een duurzame energiehuishouding. In de huidige tijd wordt de energiemarkt in Nederland en Overijssel bepaald door ontwikkelingen op wereldschaal. De invloed die de provincie daarop heeft is klein. Niettemin staat de provincie Overijssel voor de taakstelling om tot 2010 te komen tot een CO₂ reductie van 660 kiloton. Om die taakstelling te kunnen bereiken zal op meerdere instrumenten worden ingezet. Dat betekent dat het CDA stevig inzet op duurzame energiebronnen. Dit door als provincie te participeren in nieuwe ontwikkelingen, maar ook door initiatieven financieel te steunen en ruimte te scheppen in vooral het ruimtelijk beleid. Daarnaast dient de provincie ook een voorbeeldfunctie te vervullen

Programmapunten

- a. Het milieubeleid wordt geactualiseerd opgenomen in het Provinciaal Omgevingsplan. Bij milieunormering kiest de provincie methoden die zoveel mogelijk een appel doen op de verantwoordelijkheden van mensen, ondernemingen en organisaties. Dat lokt innovatie uit. De normen moeten helder zijn en elkaar niet overlappen of tegenspreken. Het CDA zet in op een integrale omgevingsvergunning.
- b. Het CDA zet in op een gezonde en veilige leefomgeving. De provincie speelt een actieve rol bij bodemverontreinigingen (o.a. asbest en waterbodems) die schadelijk zijn voor de volksgezondheid. De provincie blijft zich samen met de betrokken gemeenten inzetten voor zowel asbest- en waterbodemsaneringen, alsook voor het op korte termijn uitvoeren van de OLASFA-sanering in Olst en het op korte termijn uitvoeren van het saneringplan Teerput Vasse in Tubbergen.
- c. De aanpak van milieuhinderlijke bedrijven en het transport van gevaarlijke stoffen wordt opgepakt door uitvoering van het programma Externe Veiligheid.
- d. De provincie blijft duurzaam bouwen stimuleren omdat het bijdraagt aan milieuwinst, innovatie en werkgelegenheid. De provincie stelt duurzaamheidseisen als opdrachtgever bij aanbesteding en inkoop en brengt duurzame keuzes in als partner in samenwerkingsverbanden en PPS.
- e. Het CDA is voorstander van de realisatie van een demopark duurzame (bio)energie bij één van de biomassacentrales in Overijssel. Doel van het park is innovatie bevorderen, de toepassing van duurzame energie stimuleren en Overijssel hiermee op de kaart te zetten. Het demopark kan gerealiseerd worden door de krachten in Overijssel te bundelen: de kennis van Universiteit Twente, de praktijkervaring van de biomassacentrales, het beleid van gemeenten en provincie en de ontwikkelkracht van OOST NV en het bedrijfsleven.
- f. Er dient onderzoek te komen naar de toepassing van duurzame energiebronnen (zon, wind, etc).
- g. Door de (decentrale) productie van bio-energie en de verbranding van afval wordt er in toenemende mate bruikbare warmte geproduceerd. Het CDA pleit ervoor om hier bij de planning en inrichting van bedrijventerreinen en woonwijken rekening mee te houden om zo aanbod en vraag van warmte bij elkaar te brengen en het gebruik van deze warmte te stimuleren. Hiermee zou tot 60% van de provinciale taakstelling vermindering van CO₂ uitstoot (Kyotodoelstelling) gerealiseerd kunnen worden. Ook in bestaande woonwijken, bedrijvenparken, kantoren, scholen en ziekenhuizen kunnen energiestromen beter worden benut.
- h. Natuur, landschap, stadsparken, et cetera, zijn een bron van bruikbare biomassa. De provincie bevordert dat deze biomassa ingezet kan worden voor de productie van schone energie.
- i. Het CDA pleit voor een verbetering en vereenvoudiging van de wet- en regelgeving, zodat er optimaal gebruik kan worden gemaakt van duurzame energie.
- j. Het CDA wil door een gerichte samenwerking en kennisuitwisseling tussen de overheid (provincie, gemeenten en waterschappen), het bedrijfsleven en de onderwijs- en kennisinstituten, de duurzaamheid in Overijssel op een praktische manier en door projectmatige aanpak een flinke

impuls geven. Gezien de ligging van Overijssel zal grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van duurzame energie verder gestimuleerd worden.

- k. Het CDA zet in op burgerparticipatie bij het invullen van het thema milieu/duurzaamheid. Verbeteren van participatie en een goede voorlichting en educatie zijn daarbij van belang. De provinciale website wordt uitgebreid met informatie over duurzaamheid (geluid, luchtkwaliteit, lichthinder, gezondheid).
- l. Handhaving: geen sluitpost, maar sluitstuk.

4.7 Reconstructie en plattelandsontwikkeling

Visie

De logische consequentie van het beleid dat in voorgaande hoofdstukken is genoemd, zal zijn dat het platteland een nieuwe ontwikkeling zal doormaken. Niet alleen in de reconstructiegebieden, maar ook daarbuiten. De provincie zal hier op grond van de haar opgedragen taken door de landelijke wetgever een belangrijke regisserende rol in hebben. Maar ook hier kiest het CDA voor maatwerk en overleg, het overtuigen en motiveren van alle betrokken partijen, hoe divers hun belangen ook mogen zijn. De regelgeving zal hiervoor ruimte moeten bieden, een dictaat van de een tegenover de ander zal contraproductief zijn. Ruimtelijke kwaliteit staat centraal. Plattelandsontwikkeling kent ook een sociaal-economische component, want een duurzaam platteland zonder vitale kernen is evenzeer ondenkbaar als een platteland zonder agrarische sectoren natuur en landschap. In de kernen moet men echt kunnen samenleven en dat betekent op de maat toegesneden voorzieningen en een diversiteit aan woonvormen voor alle leeftijdsgroepen. In de gebieden waar de landbouw zich mag ontwikkelen zullen er voldoende kansen voor een gezonde bedrijfsvoering moeten zijn. Bijzondere aandacht vraagt de stadsrandzones, omdat hier stad en platteland elkaar direct ontmoeten en daarmee hun specifieke problematiek oproepen.

Programmapunten

- a. Het in gang gezette reconstructieproces in Twente en Salland wordt met kracht voortgezet.
- b. Afgestemd op de aard en behoefte van de gebieden, wordt buiten het reconstructiegebied de plattelandsontwikkeling net zo opgepakt als daar binnen, inclusief een financiële impuls van de provincie.
- c. De uitvoering van het provinciaal Meer Jaren Programma (pMJP) in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) vindt plaats in nauwe samenwerking met gemeenten en waterschappen en ook met maatschappelijke organisaties. De provincie doet dit niet vanuit een hiërarchische positie, maar als verbindende schakel in regionale processen en vanuit het principe 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'.
- d. De uitvoering van het pMJP vindt zoveel mogelijk integraal plaats, waarbij alle partners worden betrokken om zoveel mogelijk doelen te bereiken. Ook andere dan in het pMJP opgenomen provinciale financiële middelen worden ingezet om een maximum aan doelen in een gebied te bereiken.
- e. Het CDA wil dat niet alleen het Plattelands Ontwikkelings Programma 2 (POP 2), maar ook andere Europese structuurfondsen worden ingezet voor projecten in het landelijke gebied, waaronder ook de groene en blauwe diensten.
- f. Om doelen op het gebied van landbouw, natuur en (in samenwerking met de waterschappen) water te bereiken, wordt een actief grondbeleid gevoerd.
- g. Ook kleine(re) – lokale – initiatieven in het kader van plattelandsontwikkeling worden door de provincie ondersteund.
- h. Bij de evaluatie van de regelingen 'Rood voor Rood' en 'Vrijkomende Agrarische Bebouwing' wordt onderzocht of de regelingen in de praktijk leiden tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en de sociaal-economische situatie op het platteland.
- i. Bij plattelandsontwikkeling gaat het ook om de verbetering van de sociale en economische infrastructuur en de vitaliteit van de kleine kernen. Het CDA wil een impuls geven aan die vitaliteit. Het doel hiervan is om de leefbaarheid en vitaliteit van de kernen duurzaam in stand te houden, door financiële ondersteuning van kleinschalige projecten.
- j. Tegen de zojuist genoemde achtergrond wil het CDA dat het Kulturhusconcept en het toepassen van de Regeling vitaliteit kleine kernen worden verbreed en uitgebreid, zodat kleine kernen via hun eigen 'Kulturhus-op-maat' niet alleen beschikken over een ontmoetingsplaats, maar ook over een ruimte geschikt voor andere gebruiksfuncties, zoals zorgvoorzieningen (huisarts,

fysiotherapie, thuiszorg, jeugdgezondheidszorg, wijkverpleegkundige), politiepreekuur, bewegingslessen, etc. Met de gemeenten en instellingen op zorggebied kunnen coalities worden gesloten om zo'n 'Kulturhus-op-maat' te realiseren. Meerdere Kulturhusen worden zo per gemeente mogelijk.

- k. De provincie ondersteunt de inzet van gebieds- en leefbaarheidmakelaars c.q. gebiedscoördinatoren.
- l. Het CDA wil dat de provincie de Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen blijft ondersteunen.

5 Economische duurzaamheid

5.1 Economie, innovatie en arbeidsmarktbeleid

Visie

Op dit moment zit Nederland economisch gezien weer in een opwaartse lijn, mede dankzij de maatregelen waarvoor het CDA in de afgelopen jaren ook haar verantwoordelijkheid heeft genomen. Deze lijn moeten we vasthouden en versterkt doorzetten in Overijssel. Dat betekent:

- Meer bedrijven en meer banen.
- Structuurversterking van de bestaande bedrijvigheid, zodat ondernemers de concurrentie met nieuwe economieën beter aan kunnen.
- Nieuwe (startende) ondernemingen op diverse terreinen, waaronder hightech, de creatieve industrie, toerisme en zorg.
- Meer mogelijkheden om jonge mensen blijvend aan de provincie te binden.

Hierbij wil het CDA uitgaan van de sterke punten die Overijssel te bieden heeft. Zo beschikken we met de Universiteit Twente en de verschillende hogescholen over belangrijke kenniscentra. Verdere ontwikkeling van onder meer microsysteem- en nanotechnologie, kan leiden tot nieuwe spin-off. Maar ook bestaande kwaliteiten, zoals zorg & ICT, ons groene landschap en de ligging aan internationale verbindingssassen, kunnen leiden tot nieuwe bedrijvigheid. De provincie moet deze ontwikkelingen daarom faciliteren en gericht stimuleren door:

- In te zetten op innovatie en de ontwikkeling van nieuwe methoden en technieken bij bedrijven en instellingen.
- Overbodige regels en onnodige administratieve lasten waar nodig verder terug te dringen.
- Heldere en duidelijke voorwaarden te stellen op het gebied van milieu.
- Ruimte te bieden aan bedrijven, maar tegelijkertijd zuinig om te gaan met de beschikbare ruimte, bijvoorbeeld door herontwikkeling en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.

Programmapunten

Innovatiebevordering

- a. Het CDA wil dat de provincie in het bijzonder aandacht schenkt aan belangrijke sectoren als de maakindustrie, bouw, voeding- en genotmiddelindustrie en medische technologie. Vooral de maakindustrie moet een versnelde overgang doormaken om de huidige bedreigde positie om te buigen naar kansrijke product- en marktcombinaties. Ook kan via procesinnovatie bevorderd worden dat er kostprijzverlaging gerealiseerd wordt, wat de concurrentiepositie ten opzichte van lagelonenlanden gunstiger maakt.
- b. Het CDA wil aan de thema's energie en water meer en continue aandacht geven en wel vanwege de toenemende behoefte nationaal en mondiaal enerzijds, en schaarste anderzijds. Duurzame energiebronnen, waterstof en vermindering van (her)gebruik van industrieafvalwater worden dan ook bevorderd.
- c. Het CDA wil dat de provincie innovatie ook stimuleert door een voorbeeldfunctie in het eigen inkoop- en aanbestedingsbeleid en door innovatieve methodes in haar eigen bedrijfsproces toe te passen.
- d. Het CDA wil dat de provincie zorg draagt voor cofinancieringsmiddelen voor onder meer innovatieprojecten, waarvoor een beroep kan worden gedaan op de Europese structuurfondsen. Deze fondsen worden zo breed mogelijk ingezet in zowel de steden als in het landelijke gebied.

Kennis en kennistransfer

- a. Het CDA wil dat vooral de gebieden microsysteem- en nanotechnologie zich sterk moeten kunnen ontwikkelen. Gezien de daar aanwezige kennis van deze onderwerpen, kan de samenwerking met de Universiteit Münster daartoe een bijdrage leveren.
- b. Het CDA wil dat de provincie zich zodanig inzet dat in Twente (UT en Saxion), in en rond Zwolle (VU/Windesheim) en in Deventer (Saxion) het bedrijfsleven meer kan profiteren van de kennis die

bij de kennisinstellingen aanwezig is. Omgekeerd moeten deze instellingen meer gebruik maken van actuele praktische kennis van de bedrijven. Op deze wijze kan het begrip 'kennistransfer' via onderzoeksopdrachten, stages, afstudeerprojecten en andere vormen meer bijdragen aan het duurzaam stimuleren van de economie.

Beroepsbevolking

- a. Het CDA wil dat de provincie opleidingsprogramma's stimuleert in nauwe samenwerking met werkgevers- en werknemersorganisaties. Tevens dient binnen het huidige onderwijsmodel vraag en aanbod nog beter op elkaar afgestemd te worden om de bestaande discrepantie te verminderen.
- b. In het belang van de versterking van de economie moet Overijssel ook een aantrekkelijke woon- en werkplek zijn voor hoger opgeleide, afgestudeerde jongeren.
- c. Het CDA wil dat de provincie ondersteuning geeft aan projecten in de provincie die kennismaking van VMBO-leerlingen met – en de toetreding van MBO-studenten tot de arbeidsmarkt positief beïnvloeden. Het CDA wil dat deze projecten worden ontwikkeld in nauwe samenwerking met de ROC's en VMBO-scholen, samen met het bedrijfsleven.
- d. Het CDA wil dat de provincie regionale initiatieven ondersteunt die er op gericht zijn om mensen die minder aansluiting hebben op de arbeidsmarkt meer kansen te bieden. Specifiek gaat het dan om allochtonen met een taalachterstand, jongeren zonder startkwalificatie en langdurig werkloze 45+ers.
- e. Bijzonder talent moet een kans krijgen. Het CDA wil dan ook dat de provincie projecten ondersteunt die gericht zijn op het ontwikkelen van meervoudige talenten bij jongeren.
- f. Het CDA wil dat stageplekken en leerbanen voor jongeren bij bedrijven en overheidsinstellingen worden gestimuleerd.
- g. Het CDA wil dat de provincie initiatieven ondersteunt die gericht zijn op het starten van een eigen bedrijf door personen die vanwege werkloosheid en/of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid geen of weinig kansen hebben op een functie in loondienst.
- h. Het CDA wil dat de provincie vanuit haar eigen rol als werkgever en/of als opdrachtgever voor werkzaamheden, diensten en leveranties een bijdrage levert aan de (re-)integratie van mensen in de WSW, de WWB en de WIA.

Bedrijfsomgeving

- a. Het CDA vindt dat bij de herziening van het streekplan opnieuw gekeken wordt naar het begrip 'naar de aard en schaal'. Bij de nadere invulling daarvan moet naar het oordeel van het CDA het getoetst worden aan de volgende aspecten:
 - Uitgaande van het vertrouwen in elkaar wordt de verantwoordelijkheid neergelegd daar waar deze hoort.
 - De gemeenten worden ook op dit terrein geacht de eigen verantwoordelijkheid te dragen, waarbij er van wordt uitgegaan dat gemeenten de gelegenheid krijgen in voldoende mate te voorzien in uitbreiding van de 'eigen bedrijvigheid' voor starters, bedrijfsverplaatsing en –uitbreiding.
 - De effecten voor de dichtheid van de regelgeving en bureaucratiesering.
- b. De provincie stimuleert de herstructurering en revitalisering van bestaande bedrijventerreinen.
- c. Het CDA wil dat de bedrijfsomgeving door effectief en efficiënt parkmanagement wordt versterkt, zowel op nieuw aan te leggen bedrijventerreinen als op bestaande. Mede hierdoor kan intensivering van het ruimtegebruik bewerkstelligd worden.
- d. Ook vanuit het oogpunt van zuinig ruimtegebruik en een economisch vitaal platteland, wil het CDA dat het gebruik van vrijkomende agrarische gebouwen voor andere economische activiteiten actief wordt bevorderd.
- e. Het CDA wil dat het Innovatieplatform Twente activiteiten en projecten niet alleen ten goede laat komen van grote(re) bedrijven, maar ook van het MKB.
- f. Het CDA ondersteunt een doorstart voor de burgerluchtvaart op Enschede Airport Twente, als dat mogelijk is met een sluitende exploitatie die door private partijen wordt gerealiseerd. Een financiële bijdrage van de provincie in de exploitatie is niet aan de orde. Het CDA wil dat de herontwikkeling van het gebied bijdraagt aan de economische versterking van Twente en het verbeteren van de infrastructuur, dat er kwalitatief voldoende woningen gerealiseerd kunnen worden, natuur en landschap worden versterkt en het recreatieve gebruik een impuls krijgt. Bij de doorstart voor de burgerluchtvaart, waarbij de besluitvorming mede is gebaseerd op een

maatschappelijke kosten-batenanalyse, zullen de nieuwe geluidsnormen ruim binnen de destijds vergunde geluidsbelasting dienen te blijven (militaire en burgerluchtvaart).

5.2 Recreatie en toerisme

Visie

Er is volop vrije tijd en de behoefte aan recreëren, ook en vooral in eigen land, zal toenemen. Overijssel heeft de randvoorwaarden waarbinnen dit kan floreren van nature in zich: een zeer gevarieerd platteland, terecht 'de Tuin van Nederland' genoemd, aangevuld met schitterende historische steden. Recreatie en toerisme is een belangrijke economische (groei)sector. De mogelijkheden om de leefbaarheid van het landelijke gebied en de kleine kernen op peil te houden en/of juist te versterken door toeristisch-recreatieve impulsen zijn nog niet uitgeput. In de komende Statenperiode wil het CDA daaraan optimaal aandacht schenken door daarvoor noodzakelijke middelen in te zetten en de beschikbare instrumenten optimaal te benutten. Op het gebied van de rolverdeling op dit terrein zullen nadere keuzes nodig zijn. De overheid zal voorwaardenscheppend moeten zijn en haar verantwoordelijkheid voor de fysieke infrastructuur invullen. De recreatieve ondernemer staat centraal. Het CDA onderkent dat recreatie en toerisme:

- Een groeimarkt is die zelfs in de voorbije periode van economische tegenvallers steeds is blijven groeien en bovendien een markt is waar de investeringen relatief en absoluut gezien een hoog rendement hebben.
- Een belangrijke bijdrage kan leveren aan het verwerven van neveninkomsten voor kleinere agrarische bedrijven en daarmee aan het instandhouden van de kwaliteit van natuur en landschap.
- Voor de agrarische functie die het platteland heeft en zal houden geen bedreiging zal zijn, doch veeleer een medestander, op voorwaarde dat de verschillende belangen gelijkwaardig ten opzichte van elkaar worden benaderd en bejegend.
- In Overijssel vanwege de van nature aanwezige bronnen, welke ruwweg worden onderverdeeld in De Kop, Het Vechtdal, Salland en Twente - bij wijze van spreken de perken in 'de Tuin van Nederland' - uitstekende mogelijkheden heeft om de moderne mens zijn vrije tijd op een goede manier te kunnen laten besteden.

Programmapunten

Het CDA wil dat de provincie Overijssel vanuit haar eigen rol en verantwoordelijkheid deze sector bevordert en stimuleert. Daar waar de provinciale medewerking wordt gevraagd zal het CDA - tegen de achtergrond van de weergegeven visie - dit positief tegemoet treden. Ze zal dat doen door haar steun te verlenen aan de volgende concrete zaken, dan wel deze te toetsen aan de volgende aspecten.

Productontwikkeling en afzetmarkt

- a. De hoogwaardige kwaliteit van producten krijgt voorrang op de kwantiteit.
- b. Bereiken van zoveel mogelijk verschillende doelgroepen door diversiteit in prijs, waarbij kwaliteit en luxe niet één en hetzelfde zijn.
- c. Bevorderen van de gebiedseigen kwaliteiten, waarbij de streekeigen cultuur, cultuurhistorie, folklore en gastvrijheid belangrijke elementen moeten zijn.
- d. Verlengen van de subsidiemogelijkheden voor een vergaande verbetering en uitbreiding van digitale technieken.

Samenwerking

- a. Versterken van de relatie tussen de sector en kennisinstellingen als de universiteit en hogescholen.
- b. Het faciliteren van de Regionale Toeristische Bureaus (RTB's), zodat deze in de gelegenheid zijn om de regio's in de markt te zetten. Herschikking van de aan het Gelders-Overijssels Bureau voor Toerisme (GOBT) beschikbaar gestelde middelen zal hiervoor overwogen worden dan wel extra middelen zullen worden vrijgemaakt.
- c. Verdere samenwerking met aangrenzende provincies en de toeristische instanties in Duitsland door uitwisseling van informatie, ontwikkelen van aanvullende producten en gezamenlijke promotie en marketing.

Ondernemerschap

- a. Aandacht voor kwaliteitsverbetering van het toeristische ondernemerschap door directe advisering bij de productontwikkeling en het ontwikkelen van een consultantsproject.
- b. Bevorderen van en behulpzaam zijn bij vergunningen en initiatieven voor nieuwe producten, door ze snel en effectief te ondersteunen en noodzakelijke procedures te beperken en/of in te korten.

Infrastructuur

- a. Samen met de sector en de regio's de mogelijkheden van een vaarverbinding tussen het Vechtdal en Twente en Duitsland bekijken.
- b. Het toeristisch fietsen en wandelen op te schalen naar de gehele provincie, daarbij gebruikmakend van opgedane ervaringen.
- c. Goede toegankelijkheid tot het buitengebied door duidelijke routestructuren te maken.

5.3 Verkeer en vervoer

Visie

Het CDA vindt mobiliteit van groot belang voor de samenleving en economie. Mobiliteit en goede verbindingen zijn onmisbaar in de huidige maatschappij. Het brengt niet alleen mensen met elkaar in verbinding, maar zorgt ook om goederen van leverancier naar klant te brengen. In en rond de grote steden moeten zowel de wegen als het openbaar vervoer verder worden verbeterd. Voor het platteland geldt dat veel mensen aangewezen zijn op de auto, maar daarnaast moet de sociale functie van het openbaar vervoer op het platteland niet onderschat worden. Bij een vitaal platteland is een goed op elkaar aansluitend systeem van openbaar vervoer onmisbaar. Vanuit de deelname aan en betrokkenheid bij het maatschappelijke leven is speciale aandacht voor de mobiliteit van de ouderen van belang. Het CDA wil de komende periode dan ook extra investeren in bereikbaarheid en aandacht hebben voor systemen van verkeersmanagement. Vanuit de duurzaamheid zullen de negatieve effecten van het verkeer moeten worden beperkt. Zowel auto's als bussen moeten dan ook schoner, stiller en zuiniger worden om de luchtvervuiling terug te dringen. Niet in de laatste plaats moet de verkeersveiligheid verder worden verbeterd. Bij nieuwe aanleg dan wel aanpassing van de bestaande infrastructuur zullen aspecten van landschappelijke inpassing, beperken van negatieve effecten een medebepalende afweging moeten zijn bij het maken van de keuzes.

Programmapunten

Infrastructuur

- a. Het CDA wil de komende periode in Overijssel investeren in een verbetering van de bereikbaarheid.
- b. Het CDA wil de komende periode afspraken maken met de Minister van Verkeer en Waterstaat over de verbreding van de A28 en de A1 naar 2x3 volwaardige rijstroken (exclusief spitsstroken). Vooruitlopend op de realisatie hiervan wil het CDA Overijssel op korte termijn een realisatie van spitsstroken op de knelpunten die op korter termijn verwacht mogen worden.
- c. Het CDA pleit voor een gebiedsgerichte aanpak van mobiliteitsknelpunten in Overijssel. Op basis van netwerkstudies voor Twente, de IJsseldelta en de Stedendriehoek moet worden bezien welke extra investeringen nodig zijn in het hoofd- en onderliggende wegennet om de bereikbaarheid te verbeteren. De samenhang van het hoofd- en onderliggende wegennet is van groot belang. Samenwerking tussen beheerders is dan ook noodzakelijk. Het CDA geeft prioriteit aan de bereikbaarheid van de vijf grote steden en regionale centra zoals Hardenberg en Steenwijk. Het CDA pleit tevens voor het versneld uitvoeren van al geplande maatregelen ter ontlasting van het onderliggende wegennet, zoals bij de N331.
- d. De N35 moet op termijn worden opgewaardeerd naar een 100 km/u-autoweg met 2x2 rijstroken en een omleiding om Marienheem. Prioriteit op korte termijn heeft de aansluiting van de N35 op de A28 én verbetering van het traject Wijthem-Zwolle. De bestaande knelpunten in Nijverdal worden door een combitunnel (2x2 rijstroken, spoor, verlengd tunneldak) opgelost. Indien het de oplossing van dit knelpunt sneller mogelijk maakt, is het CDA bereid daarvoor de N35 over te dragen naar de provincie, mits het bijbehorende budget toereikend is om de kosten van uitbreiding, beheer en onderhoud op te vangen.

- e. De N18 wordt op korte termijn opgewaardeerd naar een 100 km/u-autoweg. Bij de aanleg wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met de realisatie van de autosnelweg.
- f. De N34/340 wordt uitgevoerd als een stroomweg, inclusief de omleiding bij Ommen. Een goede aansluiting bij Varssen is hierbij vereist. Een ongelijkvloerse kruising in de N36 bij Beerze wordt nader onderzocht.
- g. Het CDA maakt zich sterk bij het rijk om de N50 op te waarderen tot een A50, met 2x2 rijstroken en een, met het oog op de scheepvaart, hoge brug bij Ramspol, waardoor stremming van het wegverkeer wordt voorkomen. Prioriteit heeft de aanpak van de verkeersonveilige situatie tussen Hattemerbroek en Kampen.
- h. Het CDA gaat voor een goede aansluiting met Flevoland op de N23. De N307 moet dan ook verbeterd c.q. opgewaardeerd worden.
- i. Het CDA wil dat bij de aanleg van infrastructuur meer gebruik wordt gemaakt van de kennis en het risicokapitaal van het bedrijfsleven, door bijvoorbeeld aanleg, financiering, beheer en onderhoud als één pakket in de markt te zetten.
- j. Het CDA wil de komende periode de vaarverbinding Kampen-Harlingen in overleg met de rijksoverheid en andere provinciale overheden verbeteren. Dit is noodzakelijk voor de havens in Kampen. Het CDA zal hier samen met andere provincies voor pleiten bij het rijk en bij Brussel.

Openbaar vervoer

- a. Het openbaar vervoer vervult een belangrijke sociale functie op het platteland. Het CDA wil deze functie ook de komende periode waarborgen door maatwerk te bieden door spoorvervoer, busvervoer en collectief vraagafhankelijk vervoer (CVV) en regiotaxi in samenhang aan te besteden. Op deze manier kan er tevens meer samenhang komen in het regionale vervoersaanbod voor bepaalde doelgroepen, zoals zieken, leerlingen en gehandicapten. De mogelijkheden van de regiotaxi moeten voor heel het landelijke gebied meer aandacht krijgen.
- b. Het CDA pleit voor een OV-netwerk, waarvan de spoorlijnen Zwolle-Kampen, Zwolle-Emmen, Enschede-Zwolle en Almelo-Emmen de ruggengraat vormen. Regionale bus- en treindiensten moeten goed op elkaar aansluiten en mogen geen overlap vertonen.
- c. Bij trein- en busstations moeten voldoende fietsenstallingen en parkeerplaatsen zijn.
- d. De Hanzespoorlijn tussen Zwolle en Lelystad moet volgens afspraak worden aangelegd. Het CDA pleit bij de rijksoverheid voor het opwaarderen van de Hanzelijn tussen Amsterdam-Almere en Noord-Nederland in de vorm van een snelle 'Hanzelijn +', mede om de schakelfunctie van de regio Zwolle tussen de Randstad en het Noorden te versterken.
- e. Het CDA geeft prioriteit aan de verbetering van de kwaliteit en het aanbod van openbaar vervoer in de provincie boven het gratis maken van openbaar vervoer voor bepaalde doelgroepen.
- f. Het CDA wil de toegankelijkheid van perrons en materieel voor ouderen en gehandicapten bevorderen.
- g. Het CDA hecht grote waarde aan verbindingen van het openbaar vervoer met de rest van Nederland. De provincie dient zich in te zetten om de kwaliteit van deze verbindingen te behouden en daar waar mogelijk te verbeteren.
- h. Bij langdurige stremmingen als gevolg van grootschalige projecten voor nieuwbouw en onderhoud, dient er een goed alternatief te worden geboden om de overlast voor getroffen reizigers te beperken.

Fiets

- a. Het CDA wil het gebruik van de fiets voor korte afstanden stimuleren. Dit gebeurt door aanleg en een goed beheer van fietsroutes en door subsidies op de aanleg van fietspaden door gemeenten in het landelijke gebied voor recreatieve doeleinden. De verbetering van de verkeersveiligheid van fietspaden die door schoolgaande kinderen worden gebruikt krijgt in het bijzonder aandacht.

Goederenvervoer

- b. Het CDA wil het goederenvervoer over water bevorderen door voldoende geld uit te trekken voor beheer en onderhoud van regionale vaarwegen. De bevaarbaarheid van de Twentekanalen, de realisatie van de Zuiderzeehaven in Kampen, de uitbouw van het kanaal Almelo-Coevorden en de aanleg van een nieuwe schutsluis in Zwartsluis verdienen daarbij in het bijzonder aandacht.
- c. Ten aanzien van de stedelijke bevoorrading van winkels en opslagcentra wordt de nadruk gelegd op regionale samenwerking en afstemming tussen gemeenten en het bedrijfsleven. Gepleit wordt voor meerjarenafspraken tussen alle betrokken partijen over de regionale aanpak van de

stedelijke distributie. Het project 'goederen naar Twentse steden' kan als voorbeeld voor de hele provincie dienen

Informatievoorziening

- a. Het CDA wil in Overijssel projecten stimuleren om automobilisten en treinreizigers te voorzien van actuele en online informatie over reistijden, alternatieve routes op de weg en de mogelijkheden die het openbaar vervoer biedt.

Schoon, zuinig en veilig

- b. Het CDA wil luchtvervuiling zo veel mogelijk bij de bron bestrijden, door het gebruik van schone en zuinige motoren en brandstoffen te stimuleren. Bij de aanbesteding van het provinciale wagenpark en het openbaar vervoer worden strenge emissie-eisen gesteld.
- c. In Overijssel vallen vooral onder jongeren nog steeds te veel verkeersslachtoffers. Het CDA zet in op een verdere daling van het aantal doden en gewonden in het verkeer. Het gebruik van alcohol en drugs in het verkeer moet hard worden aangepakt. Op regionale stroomwegen wordt in overleg met Rijkswaterstaat gezorgd voor een eenduidig wegbeeld.
- d. Bijzondere aandacht wordt geschonken aan de routing van gevaarlijke stoffen over spoor, water en weg. Uitgangspunt is dat in beginsel geen vervoer plaatsvindt door woonwijken. Waar dit uitgangspunt niet gehanteerd kan worden gelden er strenge afspraken met vervoerders over veiligheid en risico's en wordt er voldoende op naleving gecontroleerd.

6 Algemeen bestuur

Visie

Politiek is er voor en van de mensen. Politiek leeft weer de laatste tijd, zeker op landelijk en lokaal niveau. Weliswaar staat de provincie ogenschijnlijk wat verder van de individuele burger af, maar haar beleid raakt die burger wel degelijk. Het is dan ook zaak om daar mede de communicatie op af te stemmen: maak duidelijk wat de provincie doet en betekent, ook na de verkiezingen. Onze CDA Statenleden zullen een actieve houding aannemen in de communicatie richting de burgers en instituten. Het openbaar bestuur is er voor en ten behoeve van de burgers. Dat is meer dan een loze kreet, maar juist een opdracht hoe we met de problemen dienen om te gaan, hoe we de zaken gaan regelen, kortom, dat bepaalt onze houding in doen en laten als overheid. Dat betekent openheid en transparantie: laat zien wat je doet, zeg wat je wilt en doe wat je zegt. Betrek de samenleving tijdig bij de plannen, zowel in de voorbereidende als de uitvoerende fase. Het betekent ook betrouwbaarheid. Dat geldt voor ons handelen, maar ook voor hoe we onze zwakkeren beschermen en hoe we ons maximaal inspanssen om de veiligheid te bevorderen.

Het heeft niet alleen consequenties voor de gekozen bestuurders, maar ook voor diegenen die hen bijstaan, kortom de ambtelijke organisatie en haar individuele medewerkers. Daar mag en moet een professionele houding van worden verwacht. Wij hebben niet te klagen, maar moeten voortdurend alert blijven. De verantwoordelijkheid voor de organisatie ligt overigens niet bij de Provinciale Staten, maar bij het dagelijks bestuur van de provincie. Ook in de ogen van het CDA Overijssel blijft de gemeente het belangrijkste bestuursorgaan dat het dichtst bij de burgers staat en dus ook het best de diensten kan verlenen die de burger nodig heeft. In haar toezichthoudende, stimulerende, coördinerende en voorwaardenscheppende rol kan de provincie daarop echter wel degelijk een goede aanvulling zijn en waar nodig haar eigen beleid definiëren en vormgeven. Gemeentelijke herindelingen zijn de komende jaren geen thema in Overijssel, daarom zeggen we daarover ook niets in dit programma.

Het CDA wil dat de regeldichtheid wordt verminderd en dat onnodige belemmeringen worden weggenomen. Dit moet niet bij loze woorden blijven. De provincie kan daar op haar terrein een bijdrage aan leveren en zal dat naar de mening van het CDA ook moeten doen, door de doorlooptijden van procedures te bekorten en door het aantal vergunningen en voorwaarden te beperken en waar mogelijk met elkaar te integreren. We moeten het aandurven om de verantwoordelijkheid weer terug te leggen daar waar deze hoort, door minder toezicht te houden en meer vertrouwen te geven. Geef de samenleving de ruimte, schep die ruimte voor mensen, ondernemingen, scholen, zorgaanbieders, maatschappelijke organisaties, maar dus ook aan gemeenten en waterschappen. Tot slot: ook van de overheid mag efficiency en effectiviteit in haar handelen worden verwacht. Dat betekent ook dat er op een verantwoorde manier, als een goede rentmeester (zonder verspilling en zonder wrekerig gedrag) met de openbare middelen wordt omgegaan. Van de Staten mag worden verwacht dat zij op dat vlak hun controlerende taak naar behoren uitvoeren.

Programmapunten

- a. Het CDA wil dat de politiek dicht bij de burgers staat. Daarom wordt bij complexe besluiten of regelingen een korte, bondige en begrijpelijke bijsluiting ontwikkeld. In deze bijsluiting wordt in heldere taal uitgelegd wat een regeling inhoudt, waarom deze noodzakelijk is en uit welke alternatieven er is gekozen. Via internet is deze bijsluiting voor iedereen toegankelijk.
- b. Er wordt een actieprogramma opgezet waarin de regeldichtheid, onnodige dubbelures in procedures, het stroomlijnen van procesgangen en voorwaarden heel concreet worden benoemd. Het plan zal meetbare en controleerbare uitkomsten moeten aangeven. Het CDA wil krachtig doorgaan met de vermindering van de regeldichtheid, het voorkomen van onnodige dubbelures en het stroomlijnen van procesgangen. Dit moet meetbare en controleerbare uitkomsten opleveren, ook in de sfeer van administratieve lasten.
- c. In navolging van de landelijke lijn wil het CDA in Overijssel ook dat op provinciaal niveau de overheidstaken bij één bestuurslaag komen te liggen. Maximaal zijn er twee bestuurslagen verantwoordelijk voor de aanpak van bepaalde problemen - dit wordt bepaald door de aard van die problemen. Mochten er in die uitzonderingen toch meerdere bestuurslagen nodig zijn, dan zal de afbakening van verantwoordelijkheden in ieder geval heel duidelijk en werkbaar moeten zijn en

de burgers, instellingen e.d. dienen daarvan geen onnodige hinder te ondervinden: één-loket-gedachte.

- d. De aan de provincie gelieerde instellingen behouden de aard en schaal die ze hebben. Als tengevolge van zogenaamde marktontwikkelingen schaalvergroting toch onvermijdelijk is en de provincie geen daadwerkelijke invloed meer kan uitoefenen op het beleid van de instelling of het bedrijf, dan verdient privatisering de voorkeur.
- e. Subsidies worden regelmatig doorgelicht. De ontvangers dienen verantwoording af te leggen, waarbij de mate waarin dat moet gebeuren afhankelijk is van de omvang van de verstrekte subsidie. Dus beperken van de administratieve lasten en onnodige bureaucratie. Ook hier geldt dat de subsidieontvangers op voorhand het vertrouwen en de verantwoordelijkheid krijgen van de overheid.
- f. Het CDA wil dat de provincie zich als aandeelhouder van Essent inzet voor een evenwichtige en transparante prijsvorming, met als doel betaalbare energie en een sociaal incassobeleid. Aan een eventuele privatisering van Essent moet een zorgvuldige afweging van belangen vooraf gaan. Het mag niet alleen gaan om een maximale financiële opbrengst, ook maatschappelijke belangen als leveringszekering en duurzaamheid moeten voldoende gewaarborgd zijn.
- g. Naast de verkeersveiligheid en de externe veiligheid, die uitgewerkt zijn bij die onderdelen, wil het CDA ook inzetten op de integrale veiligheid:
 - Het CDA wil dat Overijssel haar positie in de top 5 van veiligste provincies behoudt en zo mogelijk versterkt. Door gerichte programma's en stimuleringsregelingen dient de veiligheid in Overijssel verder te worden vergroot. Om dit doel te bereiken zal de provincie samenwerken met gemeenten, justitie en andere instanties.
 - De provincie ziet erop toe dat de gemeenten tijdig zorgdragen voor de actualisering van rampen- en rampbestrijdingsplannen.
 - Op Euregionaal niveau wordt de samenwerking tussen de Duitse en Nederlandse gemeenten en de operationele diensten (politie, brandweer en ambulance) met betrekking tot veiligheid verder inhoud gegeven. De bestaande belemmeringen bij grensoverschrijdende rampbestrijding en hulpverlening dienen te worden weggenomen.
- h. Het CDA is een voorstander van een vergaande decentralisatie van de overheidstaken, maar is van mening dat niet alleen de taken, maar evenzeer de daarbij behorende middelen om die taken op een toereikende manier te kunnen uitvoeren, dienen te worden overgedragen.
- i. Het CDA wil behoudens de correctie wegens inflatie geen verdere lastenverhogingen. Dat betekent dat nieuw beleid gefinancierd zal moeten worden door het inleveren van bestaand beleid, dan wel het aanwenden van de bestaande (reserve)middelen.

Bijlage

1 Samenstelling commissie verkiezingsprogramma

Leden

*	Ir. J.J. van Overbeeke, <i>voorzitter</i>	Nijverdal
*	Mr. H.A.Lassche, <i>secretaris</i>	Raalte
*	K.H.G. Kiel	Borne
*	P. Jansen	Nijverdal
*	drs. T.W. Rietkerk	Kampen
*	G.J.H. Ranter	Tubbergen
*	drs. A. Beugelink	Giethmen
*	mw drs. A. Koc	Enschede
*	mw drs. M.F. ter Laak	Oldenzaal
*	mw mr. H. Pieffers	IJsselmuiden
*	J. Scholten	Nijverdal
*	mw. R. Stroes	Dalfsen
*	L.M. Punter	Enschede
*	dr. Ing. M. Verbeek	Markelo

Adviserende leden

*	ing. P.P. Antuma, fractievzt. CDA-fractie	Steenwijkerwold
*	dr. Y.J. van Hijum, Lid 2 ^e Kamer	Zwolle
*	mw H.J. Nap-Borger, Lid 1 ^e Kamer	Dalfsen
*	mr. J.A.M.L. Houben, voorzitter CDA Overijssel	Raalte

2 Verklarende lijst van gebruikte afkortingen

BOA	Bijzondere Opsporingsambtenaar
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EU	Europese Unie
GOBT	Gelders-Overijssels Bureau voor Toerisme
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
pMPJ	Provinciaal Meer Jaren Programma
POP	Provinciaal omgevingsplan
PPS	Publiek Private Samenwerking
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
RTB	Regionaal Toeristisch Bureau
SVWO	Stichting Vrijwilligerswerk Overijssel
VMBO	Vorbereidend Middelbaar Onderwijs
WIA	Wet Inkomen en Arbeid
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
WWB	Wet Werk en Bijstand